

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 37.

Lördagen den 13 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkten 185, angående understöd av idrotten.

Under punkten 183 av åttonde huvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels till understödjande av idrotten bevilja för år 1916 ett extra anslag av 37,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, dels ock medgiva, att vad som besparades å det för år 1915 för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget finge för samma ändamål användas under år 1916.

Ang. understödjande av idrotten.

Utskottet hemställde

a) att Kungl. Maj:ts förslag att till understödjande av idrotten bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 37,000 kronor, att utgå på de villkor Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma, icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen måtte medgiva att vad som besparades å det för år 1915 för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget finge för samma ändamål användas under år 1916.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *Swartz, A. Ekman, Strömberg, H. H. K. Ericson, Åström, Ekelund, Pers, greve Posse, Bergqvist och Almer*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) till understödjande av idrotten bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 37,000 kronor, att utgå på de villkor Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma,

b) medgiva att vad som besparades å det för år 1915 för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget finge för samma ändamål användas under år 1916.

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Westman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har under denna punkt hemställt, dels att de besparingar, som gjorts på det anslag till idrottens befrämjande, vilket beviljades under förra riksdagen, måtte få användas för år 1916, dels att denna riksdag måtte bevilja för samma ändamål ett anslag å 37,000 kronor. Första gången som ett anslag å 100,000 kronor beviljades av riksdagen till idrottens understöd var vid 1913 års riksdag. Utan tvivel fanns det, när detta anslag beviljades av riksdagen, god anledning för idrottsmännen att hoppas, att ett liknande understöd även för framtiden skulle komma dem till del, och 1914 års riksdag beviljade också ett anslag till samma belopp. Detta senare anslag har emellertid icke obeskuret kommit idrotten till godo.

Den stora ekonomiska kris, som blev en följd av världskriget, tvingade till besparingar, och det visade sig då nödvändigt att även på åttonde huvudtiteln gå igenom alla de olika anslagen för att se, vad som på dem kunde innehållas utan allt för stora olägenheter. Jag kan försäkra er, mina herrar, att det var med allt annat än lätt hjärta, som jag gick till verket, ty det är naturligtvis i högsta grad påkostande för en departementschef att vidtaga inknappningar på anslag, om vilkas värde och betydelse för framstegsarbetet i vårt land han är livligt övertygad. Men det gick naturligtvis icke att undandraga sig denna pliktuppfyllelse, och den framställning, som i statsverkspropositionen har gjorts till riksdagen, i fråga om åttonde huvudtiteln tror jag vittnar om att jag efter bästa förmåga sökt iakttaga all den sparsamhet, som varit möjlig.

Det visade sig snart, att idrottsanslaget måste underkastas en reduktion. Ifråga om anslag till den kategori, till vilken idrottsanslaget hör, tillämpades över huvud den grundsatsen, att man såg till att vid nedsättningen tillräckligt belopp var över till bestridande av sådana ändamål, som voro nödvändiga, och till utgifter, som vederbörande måste fullgöra på grund av redan åtagna förpliktelser. Men för övrigt nedsattes anslagen så långt detta kunde ske, utan att de organisationer, som skulle understödjas, hotades med upprivning eller tillfogades ett avbräck, som för lång framtid skulle lamslå deras verksamhet. När det nu gällde att företaga besparingar på idrottsanslaget, inleddes underhandlingar med vederbörande idrottsorganisationer. Dessa fingo då lämna ingående upplysningar om sin ekonomiska ställning i dess helhet, och efter noggrann prövning kom man till det resultatet, att i enlighet med de principer, som jag angivit, ett belopp av 38,000 kronor kunde besparas, medan däremot de återstående 62,000 kronorna borde få utgå.

Jag ber att få redogöra för de ändamål, för vilka dessa

62,000 kronor äro avsedda, och jag är övertygad om att kamaren skall finna, att det icke varit lämpligt att skruva ned detta belopp ytterligare. Jag vågar också tro, att av en sådan redogörelse skall framgå, att också för nästa år minst detta belopp bör ställas till idrottsorganisationernas förfogande för liknande ändamål, om man icke skall tillfoga dessa organisationer ett mycket hårt och kännbart slag.

*Ang. understödjande av idrotten.
(Forts.)*

De 62,000 kronor, som avse att fylla behovet under 1915, äro anvisade att utgå under fyra olika poster. De båda första av dessa poster utgå med samma belopp som för 1914. Den ena av dessa utgöres av 5,000 kronor till Sveriges militära idrottsförbund, den andra av 8,000 kronor till understöd åt skididrotten bland skolungdomen. Vad beträffar anslaget till militäridrotten ansågs, att någon besparing däri icke borde ske med hänsyn till dess betydelse för försvaret. Det fick alltså utgå oavkortat. Ifråga om understödet för skididrotten bland skolungdomen ber jag få erinra därom, att denna idrottsgren var föremål för särskilt intresse vid senast förflutna riksdag, i det att riksdagen för understödjande av denna idrott beviljade ett särskilt anslag på 30,000 kronor. Det visade sig emellertid vara nödvändigt att inbespara detta särskilda idrottsanslag i dess helhet, och under sådana omständigheter ansågs det icke vara lämpligt att göra någon nedprutning på de 8,000 kronor, som under det stora idrottsanslaget på 100,000 kronor skulle utgå till understöd åt skididrotten bland skolungdomen.

Den tredje post, som ingår i de 62,000 kronorna, tillfaller svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund. Den utgjorde för år 1914 36,000 kronor och nedsattes för år 1915 med 1,000 kronor till 35,000 kronor. Det var en ganska obetydlig besparing, men det visade sig, att någon väsentligare avknappning på detta håll icke kunde ske utan att medföra svårbotlig skada för idrottsrörelsen i dess helhet. Den organisation, varom det här är fråga, utgöres av aktiva idrottsmän, fördelade på ett stort antal special- och distriktsförbund i landets olika delar. Denna organisation har vuxit fram som frukten av ett mer än tioårigt arbete, och det syntes vara angeläget, att den fortfarande hölls vid liv även under de kritiska tider, som vi nu genomleva. Skulle denna organisation förlora det understöd, som den hittills åtnjutit från det allmännas sida, kunde det knappast undvikas, att den delvis fölle samman, och det skulle nog krävas åratals arbete för att åter få upp den till den punkt, där den nu står, för att åter för idrotten vinna den allmänna anslutning, som den nu har.

Den fjärde och sista utgiftsposten under dessa 62,000 kronor utgår till Centralföreningen för idrottens främjande. Denna förening är en organisation av helt annat slag än riksförbundet. Dess uppgift är huvudsakligen att lämna idrottsmännen ekonomiskt understöd, och den förfogar i sådant syfte bland annat över räntorna på vissa lotterimedel. Centralföreningen drabba-

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

des av den egentligen betydelsefulla nedsättningen. Dess andel av idrottsanslaget nedsattes med 37,000 kronor eller från 51,000 kronor till 14,000 kronor. Denna nedsättning gick hårt fram över åtskilliga av Centralföreningens utgiftsposter, och det kunde icke undvikas, att den i hög grad också träffade den verksamhetsgren, som är Centralföreningens största och viktigaste, nämligen inrättandet av idrottsplatser. Att ytterligare hämma föreningens verksamhet genom att även indraga dessa 14,000 kronor ansågs av flera skäl olämpligt. Ett av dessa skäl var, att det på många håll föreligger ett mycket stort behov av idrottsplatser. Som bevis härför må nämnas, att till föreningen ingingo så många ansökningar om bidrag från 1915 års medel, att ansökningar å 130,000 kronor måste avslås. Granskar man listan såväl över de orter, som erhållit understöd till inrättande av idrottsplatser, som även över dem, som önska erhålla sådant understöd, så finner man där en mängd industriorter i olika delar av landet, och man skall se, att om också bland dem finnas många städer, så finnas å andra sidan platser, som icke ha stadskaraktär. Där stå uppförda många bruks- och fabriksorter på landsbygden, som antingen erhållit eller önska erhålla understöd till idrottsplatser. Denna lista visar till fullo, att dessa medel icke utgå endast till städerna utan att en betydande del därav kommer landsbygden till godo. Det stora värde, som idrottsplatser hava för ungdomens fysiska uppfostran, ligger i så öppen dag, att jag knappt behöver uppehålla mig därvid. Som ett ytterligare skäl för att låta de 14,000 kronorna utgå vill jag återropa den omständigheten, att arbetet vid åtskilliga idrottsplatser redan hade satts i gång och att det ansågs, att anläggningarna under sådana förhållanden så snart som möjligt borde fullbordas.

Vad jag nu haft äran anföra torde giva vid handen, att anslaget för 1915 underkastats så stor nedsättning som gärna kunde ske, och att det ej heller för 1916 lämpligen kan utgå med mindre belopp än 62,000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid för 1916 föreslagit att utöver de besparade 38,000 kronorna skulle beviljas 37,000 kronor, så att hela beloppet skulle bli 75,000 kronor.

Höjningen har motiverats bland annat med önskvärdheten att för nästa år kunna bereda den egentliga gymnastiken bättre understöd än den kunnat erhålla i år, och jag ber att särskilt få fästa kammarens uppmärksamhet härvid, då ju detta bär vittne om en strävan att leda idrottens utveckling i en riktning, som av alla erkänts vara sund.

Emellertid kan för anslagets höjning anföras ytterligare ett skäl. Vid de underhandlingar, som fördes med Centralföreningen för idrottens befrämjande, då denna fick uppge sin ekonomiska ställning, beräknade föreningen icke, att den skulle få betala så stora belopp i skatter, som sedermera visade sig bliva fallet. Centralföreningen har nämligen för sin inkomst — däri

inberäknat avkastningen av lotterimedel -- påförts skatter till ett belopp av omkring 15,000 kronor. De besvär, som föreningen anfört över denna beskattning, äro ännu icke avgjorda och det är omöjligt att veta, hur det kan gå med den saken; i varje fall tillfaller en stor del av dessa skatter staten, och vad staten således tar med den ena handen får den ge med den andra.

Under sådana förhållanden kan man knappast säga, att Kungl. Maj:ts förslag till innevarande års riksdag innebär, att man skulle till idrottens förfogande för år 1916 ställa medel, som skulle medgiva att idrottsföreningarna väsentligen utvidgade sin verksamhet över vad som under det närmast föregående året varit fallet. För övrigt ber jag få påpeka, att en organisation kanhända utan allt för allvarlig olägenhet under ett år kan finna sig i en reduktion, men att denna träffar mer än dubbelt kännbart, om den vidtages under ytterligare ett år.

Men låt vara, att man skulle kunna tvista om, huruvida Kungl. Maj:t borde hava ansett, att endast 62,000 och icke 75,000 kronor borde hava utgått till idrotten för nästa år, så är det ju att märka, att valet nu icke står mellan dessa båda summor utan mellan 75,000 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit, och 38,000 kronor, som utskottet vill tilldela idrotten. Jag vågar säga, att om utskottets hemställan bifalles av riksdagen, så kommer det att uppstå mycket stora bekymmer, när man skall utdela dessa 38,000 kronor åt idrottsmännen. Det blir icke lätt att verkställa den fördelningen utan att det kommer att visa sig, att en mängd synnerligen behjärtansvärda ändamål bli så hårt lidande, att idrotten i dess helhet tillfogas en allvarlig skada.

Jag vill för övrigt tillägga, att om riksdagen skulle följa statsutskottet, så skulle det innebära, att riksdagen ifråga om detta anslag skulle följa en vida strängare sparsamhetspolitik än ifråga om något annat av de anslag, som varit upptagna på åttonde huvudtiteln. För min del är jag övertygad om, att idrottsanslaget icke förtjänar en så hård medfart, som statsutskottet tillämnat det.

Sambällets industrialisering nödvändiggör åtgärder för folkets fysiska fostran. Bland dessa åtgärder intar idrottens stödande ett viktigt rum.

Jag ber att till belysande av idrottsanslagets större värde för höjandet av kroppskulturen bland vårt folk få erinra därom, att detta anslag i mycket hög grad kommit de breda lagren till godo. Det stora flertalet idrottsmän tillhör nämligen de mindre bemedlade. Den svenska idrotten intar i själva verket en hedersställning bland alla länders därigenom, att den förstätt i sina led samla även de mindre bemedlade, som idka idrotten för att skaffa sig en välbehörlig rekreation från arbetet i fabriken, i verkstaden, på kontoret eller med ett ord inom sådana yrken, som icke genom själva sitt utövande medföra en allsidigare kroppsrörelse. Om vår idrott kan därför i högre grad än om andra länders sägas, att den är sund. Tacksamt må erkännas

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Fortis.)

att detta i icke ringa mån beror på de goda traditioner, som i vårt land utbildat sig under inflytande av de ideal, som Ling en gång i tiden uppställde. Att dessa traditioner alltjämt göra sig gällande, att de alltjämt bibehållas, måste anses vara en lycka för vårt folk.

Till bevarandet av den sunda riktning, som utmärker vår idrott, kommer utan tvivel i hög grad att bidra om staten alltjämt behåller denna idrott under sin vård och sin kontroll. Om staten undandraget idrotten det understöd av statsmedel som den hittills erhållit, så ligger den faran nära, att idrottsmännen för att skaffa sig penningar driva idrottsrörelsen i en allt mera affärsmässig riktning, att de i allt högre grad lägga an på tävlingar, vid vilka inträdesavgifter upptagas. En sådan utveckling vore i hög grad att beklaga, och även ur denna synpunkt anser jag, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle vara av stor betydelse.

Med stöd av vad jag nyss anfört vågar jag hoppas, att kammaren måtte behjätta den betydelse, som detta anslag har för bevarande och stärkande av vår folkkraft, och jag vågar vördsam samt hemställa, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Härpå anförde:

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Jag skall för närvarande inskränka mig till att på de skäl, som äro anförda i betänkandet, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! I det anförande, som vi nyss hörde från statsrådsbanken, ha vi ju fått del av de ändamål, för vilka den svenska idrottsrörelsen är i trängande behov av anslag. Jag nödgas att vid detta tillfälle ett ögonblick erinra om, vad som i den svenska riksdagen under de närmast föregående åren gjorts för den svenska idrottsrörelsen. Jag gör det med glädje, därför att jag är övertygad om, att de beslut, som här fattats, det stöd som lämnats denna idrottsrörelse, ha varit till nytta för vårt land i stort sett.

Första gången som den svenska riksdagen lämnade ett anslag av betydelse för denna rörelse var år 1913, då det efter våra förhållanden betydande beloppet av 100,000 kronor anvisades till idrottsrörelsen. Det är en glädje för mig att erinra om att det var en liberal ministär, som framlade detta förslag, och att det var det liberala partiet, som kraftigt understödde det samma. Samma belopp anslogs även för 1915, men såsom av herr statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet nyss meddelats, har Kungl. Maj:t på grund av de säregna förhållanden, som sedermera inträffat, sett sig nödsakad att göra inskränkningar vid utbetalandet av detta anslag, inskränkningar i så stor utsträckning, att det anslag, som kommit idrotts-

rörelsen till del för år 1915, har måst begränsas till 62,000 kronor. Det har icke varit utan svårighet, som den svenska idrottsrörelsen, vilken ju på grund av riksdagens beslut kunde hava förväntat att få disponera över större belopp, har kunnat finna sig tillrätta med denna inskränkning. Förhållandet är bland annat, att man måst tillgripa låneutvägen och taga av medel, som eljest skulle vara fonderade. Man har måst för att kunna tillfredsställa de mest trängande behoven upplåna ett belopp av 15,000 kronor, som givetvis måste återbetalas, då man ju icke kan tänka sig, att medel som äro fonderade kunna under någon avsevärd tid stå på detta sätt utan någon egentlig säkerhet utlånade. Man har dock kunnat reda sig även under dessa förhållanden med det anslag som lämnats, men, såsom påpekades från statsrådsbanken, man har kunnat göra det endast därigenom, att man i utomordentlig stor utsträckning avslagit framställningar från idrottsföreningar och förbund landet runt om bidrag till anläggning av idrottsplatser o. d. Dessa framställningar hava i stor utsträckning varit synnerligen väl motiverade, och på en mångfald platser har den enskilda uppoffringen varit större än de krav som ställts på anslag från idrottsammanslutningarna. Man har således i form av upplåtande av mark och i andra avseenden underkastat sig större uppoffringar än, som sagt, motsvarade de krav som ställts på anslag. Trots detta har man på grund av inskränkningen nödgats avslå dessa framställningar.

Herr statsrådet påpekade nyss, att allt ifrån dessa anslags införande har ett belopp av 13,000 kronor fördelats mellan den militära idrottsrörelsen och bidrag till skolungdomens skididrott. Det resultat, vartill statsutskottets majoritet i fråga om detta anslag denna gång kommit, synes mig leda därhän, att man icke ens skall kunna se sig i stånd att tillgodose dessa krav. De skatter, som hava utgått och om vilka man ännu icke vet huruvida de fortfarande skola komma att utgå eller icke, uppgå för i år till icke mindre än 15,000 kronor. Jag nämnde nyss, att vidare ett belopp av 15,000 kronor är upplånat och måste återbetalas. Statsutskottets majoritet anser det vara tillräckligt att för år 1916 anvisa ett belopp av 38,000 kronor. Återstår således av detta belopp 8,000 kronor att täcka kravet för den militära idrottsrörelsen och för skolungdomens skididrott. När man ser på dessa siffror och ställer dem i jämförelse med den motivering, om vilken statsutskottets majoritet enats, och i den motiveringen läser de orden, att »idrottsverksamheten under nämnda år i allt fall icke lär komma att sakna ett ganska avsevärt understöd», så måste man fråga sig, vad det är som ligger till grund för ett sådant uttalande. Jag måste bekänna, att då frågan om detta anslag förekom i statsutskottets plenum och då jag läste dessa ord, hade jag den bestämda uppfattningen, att den avdelning, som prövat behovet i förhållande till anslagets storlek, hade gjort sig nogsamt underrättad om

Ang. understödande av idrotten.
(Forts)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

vilka berättigade krav som kunde ställas på staten för att fullfölja den idrottsverksamhet, som staten förut lämnat så frikostigt understöd, och genom vilket understöd staten hade givit förhoppningar, som den även hade en moralisk skyldighet att infria. Men jag måste bekänna, att vad som sedermera kommit till min kännedom har givit mig anledning tro, att dessa ord om möjligheten för vårt lands idrottsrörelse att i allt fall få ett ganska avsevärt understöd icke basera sig på någon tillräcklig undersökning om det verkliga behovet.

Jag har redan berört — och det berördes ju särskilt i anförandet från statsrådsbanken — de stora krav som ställts på idrottsrörelsen. Det är väl givet, att om riksdagen år efter år ställer till denna rörelses förfogande ett belopp av 100,000 kronor, så kunna de män, som bära ansvaret för hur detta belopp användes och som ha att tillse att det blir på bästa sätt använt ur idrottens synpunkt, äga ett visst berättigande att tro, att staten fortfarande liksom tidigare skall tillgodose denna rörelse åtminstone inom vad som kan anses vara det allra mest nödvändigas gränser. Nu har, som jag nyss tillät mig framhålla, stora anspråk landet runt ställts på delfående av detta anslag för anläggning av idrottsplatser m. m. Man har då haft att välja mellan två vägar. Den ena vägen skulle vara, att man tillgodosåge och tillgodosåge *fullt* ett relativt fåtal platser. Den andra vägen var, att man sökte tillgodose anspråken från så stora delar av vårt land som möjligt, men då med anslagen fördelade på ett flertal år. Man har valt den senare vägen, och jag tror, att man däri gjort rätt. Därigenom har anslaget kommit vårt lands idrottsrörelse i vida större utsträckning tillgodo. Därigenom ha vida flera möjligheter öppnats för anläggande av idrottsplatser än om man valt den andra vägen. Man har naturligtvis därvid icke kunnat giva några bindande löften för framtiden om ytterligare anslag, ty därvid var man ju beroende av statsmakterna. Men givetvis har man förutsatt ytterligare anslag och därför satt i utsikt att därest sådana beviljas, skall man understödja fullbordandet av de företag som påbörjats. Ett beslut av den svenska riksdagen i den riktning, som statsutskottets majoritet här föreslagit, kommer att leda därtill, att en mängd sådana företag måste avbrytas, och vilket avbräck som därigenom kommer att tillskyndas idrottsrörelsen i stora delar av vårt land och på många platser där man omfattat den med intresse, är lätt att inse.

Vår svenska idrott har i stort sett alltjämt varit befriad från de överdrifter och de osunda utväxter, som på många håll utanför vårt lands gränser ha funnits på idrottens område. Det önskemål att så alltjämt skulle fortfara, som uttalades, då ett anslag på 100,000 kronor första gången beviljades idrottsrörelsen, har denna ställt sig till efterrättelse, liksom ock de bestämmelser Kungl. Maj:t utfärdat för att kontrollera denna rörelse, hava varit ägnade att tillgodose detta önskemål. Ett fortfarande

någorlunda tillfredsställande anslag berättigar givetvis statsmakterna att fortfarande också utöva denna kontroll över den svenska idrottsrörelsen, och, mina herrar, däruti ligger en stor betydelse. Det har en stor betydelse därutinnan, att man undviker överdrifterna på detta område. Men om statsmakterna icke vilja eller, vilket *ännu* icke är fallet, icke kunna tillgodose de berättigade kraven på anslag, då stå vi inför faran, att idrottsrörelsen nödgas av hänsyn till publikens önskningsar eller till rena affärssynpunkter gå in på banor, som ingen sann idrottsvän skulle önska, att den slog in på. Det är även av denna anledning jag tror att det är skäl att betänka sig, innan man nedsetter anslaget i den utomordentliga grad som statsutskottets majoritet här har ifrågasatt.

Jag vet väl, att vi nu i dessa tider böra vara mer än någonsin betänksamma ifråga om varje onödig utgift. Kungl. Maj:t har ju också gjort inskränkningar icke blott ifråga om det anslag riksdagen en gång beviljat — anslaget för 1915 — utan även i kravet på anslag för år 1916. Men det finnes många utgifter om vilka man nu kan säga, att dessa utgifter kunna vi uppskjuta till en kommande tid, till tider då de ekonomiska förhållandena te sig sådana att vi kunna tillgodose dessa krav, men att till kommande tider uppskjuta utgifter som äro *nödvändiga* för vårt folks fysiska uppfostran det är, därom är jag övertygad, en dålig ekonomi.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och avslag på statsutskottets framställning.

Häruti instämde herr *Jönsson* i Revinge.

Herr *Bengtsson* i Norup: Herr talman! Jag har förut röstat för idrottsanslaget, men saken ställer sig litet annorlunda detta år. Man har alltifrån denna riksdags början oupphörligt tryckt på ordet *sparsamhet*, och man har också inom utskotten försökt anlägga sparsamhetssynpunkten. Här är det fråga om ett anslag, som enligt min mening mycket väl kan sparas på. Jag vet icke, om någon har blivit övertygad genom de föredrag som hållits här om detta anslags nödvändighet, att det icke skulle kunna inbesparas en del av detsamma under *ett* år. Man har särskilt framhållit, att man behöver fortsätta anläggandet av idrottsplatser, det kan väl icke skada idrotten så avsevärt, om dessa anläggningar uppskjutas ett år, till dess bättre tider inträtt.

Hade det nu varit så, att man stått alldeles utan anslag, så hade det kanske ställt sig något annorlunda. Men jag vill för det första påpeka, då man talar om att anslaget för gymnastik är så litet, att det är dock under rubriken »åtgärder för fysisk utbildning» redan på förmiddagen beslutat mellan 40- och 50.000 kronors anslag, och på den punkt som kommer efter idrottsanslaget finnes ett inestående anslag på 30.000 kronor, nämligen till

*Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)*

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

skididrotten för ungdom. Då därtill lägges, att här finnes be-
sparat ett anslag av 38,000 kronor till år 1916, som står för
idrottens räkning, då undrar man med skäl — och detta särskilt
om man gör en jämförelse med en del andra anslag som riksdagen
prutat på — om man icke bör stanna vid att för år 1916 bevilja
dessa 38,000 kronor.

Det hade kanske varit tillräckligt att påpeka detta, men som
lantman kan jag icke låta bli att göra den jämförelse, som förut
gjorts och kanske änyo mer än en gång kommer fram i debatter
om omstridda anslag. Jag kan icke, stå till svars inför landet med
att, då man här för någon vecka sedan kommit överens om att upp-
skjuta beslutet om ett anslag till småbrukets befrämjande för att
se, om pengarna komma att räcka till, nu rösta för bifall till ett
anslag till idrotten. Det har i dessa dagar utsänts ett upprop från
lantbruksakademien till landets lantmän med uppmaning att för-
söka frambringa mera brödsäd, och i dag har man i tidningarna
sett, att ett diskussionsämne förekommer under den lantbruks-
vecka, som börjar nästa vecka, om »möjligheten för våra jordbru-
kare att tillgodose landets brödsädesbehov». Härav framgår hur
pass allvarligt denna fråga tränger sig fram, och så ser man, huru
nonchalant, kan man nästan säga, riksdagens båda kamrar ha
trängt tillbaka anslaget för uppmuntrande av det mindre jord-
bruket, då kan man icke, särskilt som lantman, gå med på vilka
anslag som helst, utan att se dem i förhållande till andra
anslagskrav. Här har sagts, att det blir mycket bekymmersamt att
få dessa 38,000 kronor att räcka till, då de skola utdelas.
Ja, jag betvivlar icke alls att pengarna gå åt, hur mycket som än
anslås. Men man bör väl i alla fall sätta dessa anslagskrav emot
varandra, och då tycker jag för min del, att det finns mycket
goda skäl för att yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag och bifall
till utskottets hemställan.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Under de-
batten om denna huvudtitel har man under hela förmiddagen ta-
lat om sparsamhet och nödvändigheten att under nuvarande pre-
kära förhållanden iakttaga så stor återhållsamhet som möjligt
med statens medel. Jag är fullständigt enig med alla de talare,
som betonat denna nödvändighet, och jag skulle icke heller egent-
ligen behöft upptaga herrarnas tid utan kunnat fullständigt an-
sluta mig till den näst föregående talarens åsikt i detta ärende.

Det är naturligtvis nödvändigt att iakttaga sparsamhet. Den-
na sparsamhet har emellertid i dag tagit sig uttryck i tre sär-
skilda fall. Först rörde det observatorieanstalten i Lund, där man
ville spara 1,500 kronor, sedan gällde det musikanslaget på om-
kring 40,000 kronor, och nu gäller det anslaget till idrotten på
37,000 kronor. Det är, såvitt jag vet, hittills de anslag, som varit
föremål för denna stora omsorg om vår ekonomi. Men jag frågar
herrarna: är det icke så, att man här söker upp ett och annat

anslag, där man möjligen kan påräkna en opinion, som ställer sig motvillig mot detsamma. Jag för min del åtminstone har fått det intrycket, att det icke är sparsamheten, som är huvudskälet utan något helt annat. Idrotten tycks icke vara populär, musiken var det icke heller. Det kunde så vara, om det gällde en miljon, då skulle även jag kunna vara med om att spara, men icke här, där det är fråga om sådana små belopp som 1,500, 40,000 och 37,000 kronor. — Hela summan uppgår således icke till mer än omkring 80,000 kronor. Med den sparsamheten är det då i sanning icke mycket vunnit. Det skulle verkligen vara skönt att vidare slippa höra talas om en sparsamhet, som inriktas endast på småsaker och glömmet de stora.

Jag ber, herr talman, att få instämman med dem, som yrkat bifall till den reservation, som avgivits av herr Swartz m. fl.

Herr Lithander: Herr talman! Jag skulle ju kunna inskränka mig till att instämman med dem, som yrkat bifall till reservationen. Jag skall dock be att få framföra ytterligare en synpunkt på denna fråga.

Kan man verkligen anse, att den tid, vi nu genomleva, är den rätta tidpunkten för att göra inskränkningar i något, som kan vara ägnat att höja vårt folks fysiska förmåga och dess beredskap att kunna sätta in alla sina krafter, därest det skulle gälla. Nu är det visserligen sant, att den inskränkning, som här är föreslagen, skulle träda i kraft först under ett följande år. Men det kan icke förnekas, att därest vi besluta i enlighet med statsutskottets förslag, måste idrottsföreningarna redan i år taga hänsyn till detta, och redan nu göra inskränkningar, och det kan icke råda det ringaste tvivel om att det skulle verka störande i den plan, som de redan nu ha uppgjort, och efter vilken de arbeta. Det synes mig också eget, att vi här i vårt land, som i fråga om idrotten gått före och vunnit en ställning, som andra länder avundas oss, nu skulle gå tillbaka, i samma ögonblick, som andra länder finna, vad de ha försummat och söka vidtaga sådana åtgärder, som vi ha gjort. Jag kan icke finna, att det är det rätta ögonblicket att nu taga steget tillbaka, då det kan komma att ställas stora krav på vårt folks fysiska förmåga och den beredskap, som idrottslivet i mycket hög grad bidrager att skapa hos det svenska folket.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Lithander förenade sig herr *Liljedahl*.

Herr Rydén i Malmö: Då den siste ärade talaren särskilt framhöll, att just under nuvarande hårda tider borde man understödja idrotten på grund av att den har, om jag uppfattade honom rätt, en viss försvarsbetydelse, kan jag icke underlåta att meddela, att under det arbete i försvarsberedningarna, i vilket jag

*Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)*

*Ang. under-
ordnade av
idrotten.*

deltog, lämnades från sakkunnigt håll den upplysningen, att just idrottsmännen till mycket stor procent äro kronvrak.

(Forts.)

Herr Åkerman: Herr talman! Jag tror, att man på rätt så många håll inom denna kammare är benägen att underskatta den betydelse, som idrotten har för landets ungdom. Jag tror icke heller, att det är så många av herrarna, som ha varit i tillfälle att liksom jag se 22-åringar utveckla sig tack vare idrotten. När de värnpliktiga rycka in till sin rekryttjänstgöring, är det ganska lätt att se, vilka som under sin uppväxttid fått deltaga i gymnastik eller idrott, och vilka som icke ha fått det. Jag måste säga, att i allmänhet — undantag finnas ju — hava dessa värnpliktiga, vilka fått en sådan utbildning, lättare att uthärda en hel del ansträngningar. Men icke nog härmed — de äro också mycket ofta vanare vid att, om jag så får uttrycka mig, se upp, att reda sig kroppsligen, de ha sin kropp i sin hand, de äro icke så handfallna, när de komma i en för kroppen mer eller mindre svår situation. Jag har varit i tillfälle att se många unga män, vilka, sedan de fått deltaga i gymnastik och idrott, fått ett helt annat uppträdande och utseende. Jag bortser nu fullständigt från den militära sidan av saken, och betraktar den uteslutande ur rent medborgerlig synpunkt. Jag har sett på dessa ynglingar, hur de genom gymnastik och idrott utvecklats kroppsligen och andligen, hur de fått energi, fått vilja. När man sett sådant, när man på sig själv känt idrottens goda inflytande, när man på sina barn, och, som jag nyss sade, på de värnpliktiga sett detta, då kan man icke vara med om att nedsätta detta anslag, som redan av Kungl. Maj:t är så mycket nedprutat som det är. Det är sant, som herr Rydén sade, att det finns en del framstående idrottsmän bland kronvraken men oftast äro dessa endast specialister i någon särskild idrottsgren och visst icke alltid framstående idrottsmän i detta ords bästa betydelse. Vi veta ju alla, att det finns utväxter på idrottsrörelsen liksom på alla andra rörelser, men man får väl icke på grund av dessa utväxter stjälpas det myckna goda, som finns i den, och det icke minst tack vare att staten tagit hand om denna rörelse. Icke minst genom att så skett har denna rörelse icke behöft gå uppvisningens väg, professionalismens, akrobatismens väg, och härför har den också kunnat gripa omkring sig bland folkets breda lager. Ty det är ditåt, som all sund idrottsrörelse strävar. Det är ditåt, som vi för närvarande, särskilt inom den del av idrotten, som jag närmast känner till, nämligen den militära idrotten, med all makt sträva. Vi vilja icke få en eller annan mycket skicklig idrottsman, nej, vi vilja, att alla skola få sin kropp harmoniskt utvecklad, få en starkare vilja, en bättre energi, ett bättre behärskande av sin kropp, och, mina herrar — en sak, som svenska ynglingar icke minst behöva — en större påpasslighet, en större uppmärksamhet. Ty den påpasslighet, som idrottsmannen måste hava i fråga om sin kropp,

den får han också ofta på det andliga området, och den kan han ha gott av som medborgare hela sitt liv och icke blott som värnpliktig.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

*Ang. under-
stödande av
idrotten.
(Forts.)*

Herr *Thore* instämde häruti.

Herr *Winberg*: Herr talman! Man behöver ju egentligen icke vara någon motståndare till idrotten för att vid detta tillfälle yrka bifall till utskottets förslag, och när jag kommer att yrka bifall till detta förslag, så är detta icke därför, att jag på något sätt är motståndare till idrottsrörelsen i allmänhet. Men det finns en hel del omständigheter, som göra, att jag ändå måste ställa mig på utskottets ståndpunkt.

För det första råda, som redan påpekats, exceptionella förhållanden i ekonomiskt avseende. Detta är för mig huvudskälet. Men det finns också en del andra anledningar, och jag skall därvidlag tillåta mig att peka på några punkter. Herr *Ekman* i Mo gård gjorde ett uttalande, som jag för min del fann något egendomligt. Han sade nämligen, att om icke de berättigade krav, som kunna ställas, bli tillgodosedda genom detta anslag, skulle idrottsrörelsen nödgas slå in på banor, som ingen av oss skulle önska. Jag kan icke hjälpa, att det synes mig, att idrottens målsmän, för den händelse denna kammare skulle finna sig icke kunna gå längre än statsutskottet föreslagit, med allt skäl kunna ta ett sådant uttalande till intäkt för att säga, att man t. o. m. i riksdagen har pekat på att vi äro i vår fulla rätt att inslå på andra banor, därför att vi icke få det anslag som vi anse oss berättigade till. Det är enligt mitt förmenande farligt att göra ett sådant uttalande i frågans nuvarande läge.

Herr *Sommelius* förklarade, att om vi kunnat spara en miljon, så kunde han varit med om det. Ja, herr *Sommelius* är antagligen van att röra sig med höga siffror, men vi andra som äro vana att röra oss med små siffror finna, att en summa på blott 37,000 kronor är även det något, som man i denna församling måste titta på, när det gäller att söka efter var man kan spara.

Min ärade bankkamrat herr *Åkerman* hade ett uttalande här, som jag fann något egendomligt. I samband med hans omnämnande av vad herr *Rydén* sagt angående kronvraken sade herr *Åkerman*, att det är klart, att det finns utväxter på alla rörelsär. Kammaren kunde då lätt få den uppfattningen, att herr *Åkerman* med utväxter här menade kronvraken. Jag tror nu icke, att han menade det. Det vore ändå alltför militaristiskt. Ty vi kunna väl vara överens om att man väl icke behöver vara en utväxt, därför att man är kronvrak! Men just detta uttalande giver mig en osökt anledning att komma in på utväxterna inom idrottens område. Man har här sagt och det med rätta, att idrottsrörelsen utträttat mycket gott. Bland annat framhölls det

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

från statsrådsbänken, att samhällets industrialisering gjort det nödvändigt, att särskilt kroppsarbetarna få någon omväxling. Det är alldeles riktigt, och jag skall till viss del fullkomligt instämma i det. Men det är med det som med nästan allt i politiken; det är en sanning med modifikation. Jag tror nämligen icke, att detta är tillräckligt som motvikt mot industrialismen att få dessa kanske lika ensidigt lagda idrottsrörelser, där man i olika grenar får specialisera sig, såsom t. ex. att springa så man håller på att tappa andan, eller sparka boll så att, såsom det förekom t. ex. vid Sandviken, man sparkar benen av varandra och det blir fullkomligt slagsmål efteråt. Jag tror, att det är denna ensidighet och brist på folklig läggning, som också gör sitt till att man icke utan vidare kan instämma i de vackra lovord man uttalat här.

Vidare har jag tyckt mig finna, att under den senare tiden drivits upp något inom idrottsrörelsen som gör, att man där söker få fram ett slags nationalism i smått. Ett avskräckande exempel härpå hade man i Stockholm, då det inträffade något vid de danska idrottsmännens besök, som var av den art, att det sannernligen icke var trevligt för en svensk att se, att sådant kunde inträffa. Det är dessa ensidigheter och utväxter på idrottsrörelsen, som gör, att man icke kan annat än ställa sig betänksam inför denna rörelse sådan den utvecklats sig. Men jag ber få pointera, att då jag nu vid detta tillfälle yrkar bifall till utskottets förslag, så har jag bortsett från det enligt mitt förmenande betänkliga i dessa utväxter, och jag lägger detta yrkande uteslutande på basis av rent ekonomiska synpunkter på grund av de förhållanden varunder vi nu leva.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Med tillfredsställelse har jag åhört den föregående ärade talarens anförande, emedan detta dock andades ett alldeles särskilt intresse och förståelse för idrottsrörelsen. Det föreföll mig nästan, som om hans anförande bort utmynna i hemställan om bifall till reservationen i stället för utskottets förslag. Det var när allt kommer omkring ingenting annat än den nuvarande ekonomiskt prekära situationen som gjorde, att han ställde sig på avslagsståndpunkten, d. v. s. på utskottets ståndpunkt. Jag ber då att till min ärade vän på Stockholmsbänken få säga, att om han skulle vilja gå med på detta anslag, så hyser jag för min del inga som helst betänkligheter emot att skruva upp inkomst- och förmögenhetsskatten så pass mycket, att den väl skall räcka till att täcka det anslag som här är ifrågasatt.

Kropp och själ tänkas ju understundom såsom varande varandras motsats. Men i verkligheten äro de nog med varandra rätt nära förbundna. Redan det gamla klassiska ordet om »en sund själ i en sund kropp» vittnar alldeles oförtydligt därom. Det nära samband, som sålunda finnes mellan släktets sunda kroppsliga utveckling samt dess utveckling i materiellt och andligt hänseende, gör det enligt min

mening till en viktig uppgift för staten att vårda sig väl om den kroppsliga kulturen, att väl vårda folkmaterialiet.

Det har här talats mycket erkänsamma och riktiga ord om sparsamhet, men en sparsamhet som icke väl tager sikte på vården om det största och bästa kapital staten äger, nämligen folket självt, såväl i andligt som materiellt hänseende, den sparsamheten synes mig likväl i viss mån ha förfelat målet. Av den anledningen att även den kroppsliga omvårdnaden skall fullt tillgodoses, har man ju i våra skolor vid sidan av intellektuell och moralisk uppfostran även meddelat de unga en fysisk sådan, främst då genom gymnastiken men därjämte även genom leken och idrotten. Efter barndomsskolans avslutning följa övergångsåren och den egentliga ungdomsåldern, denna tid som är så betydelsefull för hela släktets framtid. Med hänsyn just härtill är det, som en sund och god idrott har en stor uppgift att fylla.

Ang. understödjande av idrotten.
(Forts.)

Nu har här från skilda talare erinrats därom, att idrottlivet företer en del ensidigheter, en del utväxter som man kallat det. Men skall staten genom sina organ kunna avskära dessa utväxter, kunna bortarbota ensidigheterna och på detta område intaga en ledande ställning, så kan det, så vitt jag kan fatta, allenast ske däri-genom att staten genom att bevilja pekuniärt understöd kommer i en sådan ställning till denna verksamhet, att staten verkligen kan ha ett avgörande inflytande på dess ledning.

I den kungl. propositionen framhålles nu särskilt betydelsen av att den frivilliga gymnastiken på landsbygden får stöd och upp-muntran. Äro vi ense därom, så synes det mig icke vara skäl att vägra ett anslag, som begäres bland annat även för det ändamålet. Det är icke länge sedan riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t be-gärde bättre tillgodoseende av gymnastikbehovet i landsbygdens skolor. Här är det visserligen icke, som jag förut erinrat om, fråga om landsbygdens skolor, utan det är framför allt fråga om tillvaratagan-det av ungdomens kroppsliga utveckling sedan den lämnat skolan, men den är icke mindre viktig. Det synes mig under sådana för-hållanden icke rätt väl överensstämmande med den mening som i sagda riksdagsskrivelse uttalades, om man här ställer sig på ut-skottets ståndpunkt.

Jag ber sålunda herr talman, att få anhålla om kammarens bi-fall till reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Man har här talat mycket om idrot-tens ensidigheter, men jag undrar, om icke man kan säga, att en yttring av tidens ensidighet är just det att man nu försöker, då man skall spara, knappa in på just detta anslag. Det bör väl annars någon gång kunna gå upp för folk i allmänhet och dess representanter i synnerhet, att vad vi måste sträva till det är, att den andliga och kroppsliga kulturen gå vid varandras sida och äro goda vänner. Det är icke värt att försöka ha en andlig styrka utan att även beflita sig om kroppens hälsa och styrka. Därför är det förunderligt att se, vilken njugethet

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts)

och vilket oförstånd man lägger i dagen, då det gäller sådant som avser att främja den personliga hygienien i allmänhet, varav också strävandet till idrott är en mycket viktig sak.

Man fäster sig icke heller det ringaste vid den stora vikten av att förekomma sjukdomar och bristfälligheter både kroppsliga och andliga, vilket också är en av idrottens stora uppgifter. Under det att vi här bevilja nästan vilka summor som helst till sjukhus och fattigvård, så är man ytterst sparsam, då det gäller att förekomma många av de orsaker som leda till dessa utgifter, d. v. s. då det gäller att människan skall sköta sin kropp någorlunda åtminstone. Vidare är det också tidens oavvisliga krav på grund av industrialismen, då arbetet måste bedrivas i instängda lokaler och för övrigt i många fall i stora osunda städer bedrivs så, att det förstör folkhälsan och bränner bort människomaterialet.

Även detta måste väl öppna blicken för betydelsen av idrotten, och jag får verkligen säga, att skall det någonstades beviljas anslag, så borde just *här* miljonerna rulla. Och då vill man nu här spara in på 37,000 kronor eller vad det kan vara.

Man bör också tänka sig vad det här gäller. Här har man på en mängd olika orter utan egna medel men med det bistånd, som äntligen gavs från statsmakterna, under 1914 försökt skaffa sig idrottsplatser och på alla sätt sökt skapa möjligheter till att på ett besjälat sätt utveckla de krafter till det goda som ligger i detta i alla fall, vad herrarna än må säga. Och nu kommer det som en stor bakräkning, att alla dessa små anläggningar få läggas ned, och den nedlagda mödan går tillspillo. Det kan väl icke vara riktigt.

Nu har man gent emot allt detta talat så mycket om ensidigheter hos idrotten. Jag undrar verkligen, vilken rörelse och vilken verksamhet som icke är ensidig och där det icke finns utväxter. Jag behöver bara som exempel taga militarismen. Är den utan utväxter och ensidigheter? Men ni vet icke, hur ni skall bära er åt för att kasta så mycket pengar som möjligt i denna ofantliga utväxts och ensidighets ginungagap. Men just därför att ni gör det, är det som denna lilla besparing kommer. Nu skola vi ockra till och med för 37,000 kronor på folkets fysiska hälsa, därför att man icke numera har råd till annat än de militära utgifterna. Ty det är nog, herr talman, pudelns kärna här och icke de ekonomiska förhållandena för närvarande, vilka man skyller på. Det kan nog hända, att även när världskriget och krisen är slut, så kommer kravet fram att spara på dessa småposter, under det man låter miljonerna rulla på andra håll.

Nu vill jag emellertid säga, att jag observerat i statsrådsprotokollet, att av det anslag, som hittills har givits åt detta ändamål, har 14,000 kronor pr år eller åtminstone en del av detta belopp använts till den s. k. militära idrotten. Av vad herr statsrådet nyss sade från statsrådsbanken, kom man under fund

med, att även om man skall göra inknappningar, så skall naturligtvis av anslaget en del utgå till den militära idrotten. Där ser man, att det är icke nog med dessa hundratals miljoner, som offras på militärväsendet; kan man snappa upp en liten bit även av detta anslag, så gör man det. Jag får verkligen säga, att den militära idrotten har tillräckligt mycket pengar att röra sig med, och hela landets värnpliktiga befolkning har ju under hela vintern övats i vedsägning och annan handräkning. Den militära idrotten har nog att ösa ur tillräckligt mycket ändå. Här är meningen att få ett litet anslag till den civila idrotten, som ensam är förnuftig, och som till skillnad från den militära ensam kan på värdigt sätt grunda något gott för folket.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen, men med det tillägg till punkt a), att efter orden »till understödjande av idrotten» inskjutas orden »med undantag av den militära idrotten».

Herr Rydén i Malmö: Herr talman, mina herrar! Jag hade för min del icke tänkt yttra mig något mera ingående i denna fråga, emedan jag icke tror, att man bör blåsa upp denna anslagsfråga till allt för stora dimensioner.

Man vet, att idrottsrörelsen har mycket inflytelserika och mycket mäktiga och verksamma förespråkare, och levde man i en annan föreställning, fick man det klart i går, då alla tidningar voro fyllda med ledare till förmån för idrottsanslaget, och motiveringen var precis densamma, som den herr Ekman i Mo gård i sitt anförande här framförde.

När detta anslag först behandlades i riksdagen — jag tror, det var 1913 — klargjorde jag min uppfattning om idrottsrörelsen, och jag skall icke gå in på denna sak djupare. Jag är vän av en sund idrott, men jag är en bestämd motståndare och fiende till den idrottsrörelse eller rättare sagt till det fördärvande av den svenska idrotten, som riksförbundet organiserat. Därför har jag för min del varit motståndare till detta anslag, och det är min övertygelse, att förr eller senare skall jag vinna gehör för denna uppfattning. Ville man i riksdagen giva anslag till olika idrottsgrenar och därvid sova, så att man gäve anslag till sådana grenar, som äro sunda och goda, t. ex. skididrotten och några andra, skulle jag understödja saken. Men detta fördärvande av den svenska idrotten, som riksförbundet är ett organ för, detta framdrivande av ensidighet, av sportsmässighet, av tävlingar, som pressa människorna till det yttersta i ensidig riktning, som utveckla kroppen ensidigt och därigenom verka raka motsatsen till den harmoniska utveckling, som man vill vinna med all fysisk fostran, har jag icke velat vara med om. Jag är, som sagt, motståndare och fiende till detta riksförbund, och ur denna synpunkt vill jag icke rösta för bifall i allmänhet.

Men denna sak har jag icke velat draga fram i onödan, och i följande höjde jag mig för riksdagens förutvarande beslut och framställde

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

intet yrkande i överensstämmelse med den uppfattning, jag har. Följaktligen hade jag också nu lämnat denna sak åsido och skulle icke hava berört den, om icke en del talare lovprisat detta riksförbund och dess enligt min uppfattning skadliga verksamhet å idrottslivets område.

Vi hava icke alls sett saken ur denna synpunkt i statsutskottet utan ur den synpunkten, att här borde man enligt vår uppfattning kunna göra en besparing. Jag tror icke, att herr Ekman har dräpt oss, åtminstone kände vi oss icke alls förkrossade, då han körde fram med det tunga artilleriet, att man slarvat bort pengarna i förväg, så att det anslag, som idrotten skulle hava för nästa år, skulle hava ätit upp i förskott, samt att statsutskottet skulle hava haft reda på detta och sökt föra kamrarna bakom ljuset.

Vad beträffar den beskattning, som här talas om, är det min uppfattning, att den icke kan vara riktig. Den kommer nog att bli upphävd, så att idrottsförbundet får tillbaka sina pengar, ty det kan icke vara överensstämmande med principerna för värnskatten, att en sådan rörelse som denna skall beskattas för sitt anslag.

Jag kan icke finna annat än, att i detta fall är det faktiska förhållandet, att till idrottsrörelsens förfogande står detta anslag, som är reserverat på 1915 års budget. Nu är också att märka, att idrottsrörelsen har mäktiga beskyddare i detta land. Vi veta, att ända upp ifrån de allra översta regionerna i samhället och ned igenom arbetar man och intresserar sig för att stödja idrottsrörelsen i den form, som riksförbundet företräder densamma. Min uppfattning är, att om kammaren här tager bort detta anslag för i år, kommer det nog icke att saknas enskilda personer, som komma att fylla i, så att man nödortvigt kan draga sig fram. Men det vill jag säga på tal om sparsamhet, att här står ingen människas existens på spel, och om man måhända blir tvungen att välja mellan att icke kunna rösta för anslaget till premiering av småbruk å ena sidan och att nödgas avslå idrottsanslaget å andra sidan, bör man rimligtvis välja att hjälpa igenom anslaget till småbruk och låta det andra falla. Detta är ungefär de skäl, som vi haft inom statsutskottets avdelning och inom majoriteten av utskottet, och på dessa skäl hoppas jag också, att kammaren skall besluta i överensstämmelse med vår hemställan.

Jag skulle för min del kunna ifrågasätta, om man icke i värsta fall kunde av de penningar, som finnas anslagna till skididrott, använda en del för den övriga idrotten, ifall det skulle visa sig medföra allt för stora svårigheter. Detta borde icke vara alldeles uteslutet, men jag har intet förslag i detta avseende att framställa.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr E d é n: Herr talman! När man hör denna debatt i dag och när man tagit kännedom om statsutskottets utlåtande tror jag, att man icke kan undgå att gripas av ett visst vemod. Man gör den gamla reflexionen om hur hastigt tiderna kunna förändras. Man känner vemod över hur fort det kunnat gå, att intrycket av en

seger och av en stor folklig rörelse förflyktigats så att det nu står blott mattighet och olust att handla kvar.

Det är ändå icke mer än två år, sedan den svenska riksdagen principiellt tog steget att giva ett stort anslag till den svenska idrottsrörelsen. Det steget togs efter den olympiska sommaren, en sommar, som givit en uppräckning, verkligen icke bara åt den professionella idrotten, verkligen icke bara åt dem, som försöka slå rekord, utan en uppräckning åt hela det svenska sinnet för kroppskultur och för behovet av att särskilt i vårt nordliga land odla denna kroppskultur. Ja, den sommaren hade ju t. o. m. ryckt upp vår förmåga att känna oss som medlemmar av ett enda folk i sammanhang med de segrar, som då vunnos av unga män ur alla möjliga samhällsklasser om varandra.

Då var minnet ännu färskt av, hur det kändes både på Stadion och utanför Stadion, när de svenska flaggorna gingo i topp och jublet brusade från tjugutusen strupar. Då lyckades det icke i riksdagen vinna majoritet för den uppfattningen, att understöd till idrotten vore en angelägenhet, som staten icke borde taga i sin hand. Då kunde man göra klart, att ett dylikt understöd kommer i lika hög grad alla dem till godo, som deltaga i idrott över hela landet, och på intet sätt är en sak bara för de lyckligare lottade. Då var det alldeles klart och kunde icke bestridas, att idrottsrörelsen var en djupt demokratisk rörelse, en rörelse, som bars upp av folkets breda lager. Därför fann man, att den skulle och borde uppmuntras.

Segern i fråga om idrottsanslaget vanns år 1913, och året därpå beviljades anslaget utan något försök till motstånd. Men i år finna vi i statsutskottets betänkande ett yrkande, att man icke skall giva något anslag alls till idrotten för följande år — ty det kan icke kallas ett anslag att nu gå med på, att Kungl. Maj:t får använda de 38,000 kronor, som Kungl. Maj:t själv har knappat in på anslaget för det löpande året. Man skall svara mig: Detta är att se saken för svart; det är icke meingen att för all framtid indraga anslaget. En av de talare, som förordat statsutskottets förslag, har ju också intygat att han för sin del röstade för anslaget förra gången, och uttalade att han förmodligen skulle vara villig att göra det också en annan gång under andra förhållanden. Men det kan icke resoneras bort, och det kan allra minst resoneras bort efter det anförande, som den ärade talaren på Malmöbanken nyss hade, att bakom utskottets yrkande nu dock faktiskt ligger det *principiella* motståndet emot anslaget till idrottsväsendet. Riksdagen och andra kamraren bör hava klart för sig, att går man nu med på utskottets förslag, då river man på nytt upp hela denna fråga, om idrotten över huvud taget skall hava anslaget eller icke. Och de som vilja anslaget få återigen denna svåra dust att kämpa ut, som de trodde sig ha vunnit år 1913.

Herr Rydén gjorde icke alls någon hemlighet av, att han alltjämt ansåg, att idrottsrörelsen icke borde hava statsanslag. Han sade uttryckligen ifrån, att det var hans mening, att idrotten borde

Ang. understödande av idrotten.
(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

nöja sig med vad den kunde få av mäktiga gynnare och förmögna intressenter. Därför ligger saken så, att det icke är fråga bara om en besparing för detta år, utan hela anslaget är på nytt satt i tvivelsmål. Men det vill jag ändå hoppas, att andra kammaren icke skall sakna sinne för, att vi icke få släppa taget, när vi en gång fått upp idrottsrörelsen, såsom vi fått upp den i vårt land.

Herr Lindhagen har redan påpekat, att över hela landet hava med stöd av riksdagens anslag bildats sammanslutningar och börjats anläggningar, naturligtvis icke blott med medel från staten utan också med medel, hopsamlade av de små och fattiga sammanslutningarna själva. De äro i sin första begynnelse, alla dessa. De hava räknat på det anslag, som riksdagen en gång givit. De hava trott, att de skulle kunna få hjälp från detta anslag för framtiden. Stryk anslaget eller sätt ned det så ofantligt, som man vill göra i statsutskottets hemställan och resultatet blir, att över hela landet skall en hel hop av dessa sammanslutningar slockna. Och det alldeles ovärderliga incitament, som vi fingo till en demokratisk svensk idrottsrörelse 1912, det incitamentet får rinna ut i sanden och kommer icke att avsätta alla de resultat, vi hoppats och väntat av det.

Detta är den principiella innebörden av den votering, som andra kammaren och kanske hela riksdagen kommer att verkställa. Vill man verkligen, att icke idrottsrörelsen skall strypas, och det just när den börjat få framgång, då kan man icke gå med på något sådant som statsutskottet nu föreslår. Då vill man icke ens vid denna riksdag vara med om, att riksdagen icke skulle giva ett enda öre i direkt anslag för nästa år utan blott hänvisa till de gjorda besparingarna.

Det är nu visserligen sant, att man mot ett idrottsanslag i år fått höra ett alldeles särskilt skäl. Ett par talare ha sammanställt detta anslag med anslaget till premiering av småbruk, alldeles på samma sätt som vi hörde på förmiddagen att det då skedde med musikanslaget. Men jag skall ändå be att få hemställa, om det inte kunde vara skäl att låta detta vara detta och icke på varena punkt av budgeten, där det gäller ett omtvistat anslag, köra fram med den återremitterade punkten om anslag till premiering av småbruk. För att vara säker på att inte bli missförstådd, kan jag ju nämna, att jag för min del hörde till dem, som utan tvekan röstade för detta sistnämnda anslag, och att jag också hörde till dem, som absolut voro emot återremissen till statsutskottet. Det är inte mitt och många andras som nu vilja vara med om att bistå idrottsrörelsen, fel, att den återremissen blev av. Utan de herrar lantmän, som äro ledsna, och med rätta ledsna, över den återremissen, tror jag kunna söka tillskyndarna av den samma bland åtskilliga, som nu stå på samma lantmäns sida och önska avslag på idrottsanslaget. Det kan väl ändock inte obegränsat upprepas, att man skall binda ihop varje omtvistat anslag med de 120,000 kronorna till småbrukspremieringen. För mig står saken så, att det är alldeles klart, att de 120,000 kronorna till premiering av småbruken komma att utgå, och jag kan väl aldrig tro, efter alla de livliga försäkringar

om intresse för detta anslag, som på sin tid avgåvos, när det behandlades, att man skall behöva befara något så besynnerligt som att andra kammaren skulle kasta om i en hastig vändning och vägra det. Så dålig är dock ställningen icke att detta behöver ske. Låtom oss se förhållandena som de äro. Det är en olycklig åtgärd vidtagen genom återremiss av frågan om anslaget till premiering av småbruk. Men detta är *en* sak, och det missgreppet kommer att i sinom tid rättas. Det *bör* inte kunna hindra oss från att bevilja de anslag, som vi anse vara nödvändiga på *andra* punkter. Och till de punkterna hör också denna, som nu ligger före.

Den siste ärade talaren skulle inte ha varit den skickliga riksdagstaktiker som han är, om han inte i sitt anförande fört in ett par moment, avsedda att verka särskilt starkt mot anslaget. Jag kan inte låta bli att en liten smula belysa dem. Herr Rydén sökte och fann ett mycket lätt vunnit bifall hos kammaren, när han yttrade, att han under sitt arbete i försvarsberedningarna hade funnit, att bland idrottsmännen funnos »kronvraken», »de flesta» eller kanske »de största kronvraken» — jag minas inte precis hur orden föllo sig. Näväl, jag har varit med i försvarsberedningarna, jag också. Jag tror till och med att jag varit med överallt där herr Rydén varit med — det skulle vara mycket ledsamt för mig, om jag hade försummat det. Men jag kan inte påminna mig, att jag någonsin hörde något sådant som herr Rydén säger sig ha hört. Däremot tycker jag mig minnas, att jag fick höra, att en eller annan idrottsman vid mönstringen blivit befriad från värnpliktstjänstgöring, *ehuru* han var framstående idrottsman. Och inom försvarsberedningarna uppfattades detta, så vitt jag förstått, icke såsom ett bevis för idrottens försämrande inverkan på kroppen — en så oerhörd slutsats drogo verkligen icke försvarsberedningarna! — utan det uppfattades som bevis för att *antingen* läkarundersökningen ibland tycks vara otillfredsställande *eller* möjligen — i något enstaka fall — för utsträckningen av den simulering, som tycks kunna äga rum här och var inom landet. Är det så, att herr Rydén vill ingripa, som jag hoppas, mot en sådan ordning som att högt drivna idrottsmän skola kunna i enstaka fall komma ifrån värnplikten, så har han i någon mån ett tillfälle därtill, när vi få delgivning från första kammaren av ett dess beslut, som rör denna sak. Kronvraken borde alltså andra kammaren ej i *detta* sammanhang lägga alltför tungt på sinnet.

Men herr Rydén hade också ett annat argument, som lydde så här: Om jag skulle ställas i valet mellan att rösta för anslaget på 120,000 kronor till premiering av småbruk, och anslag till idrotten, så är det klart att jag röstar för det förra och avslår det senare. Nu hade jag hoppats och trott, att herr Rydén under alla omständigheter skulle rösta för anslaget till premiering av småbruk. Men jag har tyvärr, inte någon förhoppning, om att herr Rydén kommer att under några förhållanden rösta för anslaget till idrotten. Vad menar herr Rydén då med denna motsättning? Det är alldeles uppenbart, att den var anlagd för att försöka framställa för kammaren saken så, som om anslaget till idrotten är på något sätt beroende av att anslaget

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

till småbruken icke kommer till stånd. Detta är fullkomligt grundfalskt, som herr Rydén mycket väl vet. Det finns inte alls ett sådant sammanhang mellan de två olika anslagen. Det finns öfver huvud taget inte någon anledning att anta, att denna kammare eller riksdagen, skulle om den beviljar det begärda anslaget till idrotten, därutav se sig tvungen att göra någon avprutning på någon annan punkt av budgeten. Kammaren kan med fullt lugn gå till behandling av och beslut om detta idrottsanslag utan att befara, att det skall inverka på andra.

Jag ber, herr talman, att för min del få säga, att det skulle djupt smärta inte bara mig — det betyder ju inte mycket — men många här i landet, om det skulle befinnas, att den svenska riksdagen under nuvarande situation skulle ha gripits av ett sådant missmod och en sådan bristande handlingskraft uti en, det vågar jag säga, både nationell och demokratisk fråga, att den lägger upp årorna ifråga om understödet till idrotten. Det är sant, att vi leva i en kristid, och att det är en *krisbudget* vi ha att behandla. Men en *krigsbudget* är det dock, gudskelov, inte. Man har verkligen full rätt att försöka få in i denna budget sådana anslag, som man anser synnerligen nödvändiga för att hålla folkets andliga och materiella utveckling och liv fullt uppe under de svåra åren, tills bättre tider komma. Till sådana anslag hör alldeles givet detta. Få anslag tror jag det är som kunna göra en större verkan just för att hålla modet uppe, för att hålla verksamhetslusten uppe, för att förhindra att man dåsar bort i översamhet och bekymmer och oro ute i bygderna. Få anslag kunna göra en bättre även psykologisk verkan i de tunga världskrigstiderna än detta. Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Norman: Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten med att framföra några ytterligare skäl för reservationen. Jag nöjer mig med att i det fallet instämma med dem, som yrkat bifall till denna reservation. Jag vill till och med instämma med herr Lindhagen i hans yttrandes första del.

Orsaken till att jag begärde ordet var emellertid, att endast en av kammarens lantmän har yttrat sig, och denne lantman yttrade, att han just i egenskap av lantman och, som han sade, som lantman med ansvarskänsla, inte kunde vara med om att rösta för detta anslag under nuvarande förhållanden. Om ingen annan av kammarens lantmän yttrade sig i frågan, skulle det kunna se ut, som om de alla delade denna uppfattning, och jag tror mig veta, att så icke är fallet. Jag ber att få uttala, att jag tror, att både bland lantmännen ute i landet och bland lantmännen här i kammaren finnes varmt intresse för vår idrottsrörelse och att ett stort antal av kammarens lantmän komma att rösta för dessa erforderliga anslag, som fylla en uppgift så god som kanske någon. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ström: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga; men då herr Edén framhöll med sådan styrka och eftertryck, att det förslag, som nu föreligger från utskottets sida, skulle vara detsamma som ett upprivande av detta anslag helt och hållet, och jag ber att mot detta påstående få uttala min bestämda protest. För mig ställer sig saken så att, då man på nästan alla områden sökt iakttaga största sparsamhet, kan jag icke finna annat än att denna fråga är en sådan, där man utan skada i själva verket kan göra besparingar. Man har här framhållit och talat så mycket om gymnastiken i allmänhet. Herr Akerman framhöll särskilt gymnastiken. Jag tror icke, att detta anslag har så mycket att göra direkt med gymnastiken, för vilken man genom anslag till sport och idrott ej vunnit mycket enligt mitt förmenande. Den gymnastik, som kan behövas, och som — vill jag hoppas — också kommer att fortsättas, måste utövas på annat sätt än dessa idrottsövningar i allmänhet. Jag har icke kunnat finna, att dessa varit av den utomordentligt stora nytta, som man velat framhålla. Man har på åtskilliga sätt sökt betona den stora nyttan av *idrott* och *sport*, som jag tror går hand i hand med varandra och det anslag som härför anvisats. Även dessa övningar kunna ju ha sina goda sidor, därest viss försiktighet iakttages, men fråga är, om man alltid kunnat finna, att så varit förhållandet. Tvärt om har man funnit, att vid sportövningar personer till och med fått sätta livet till. Jag undrar därför, om sådana övningar kunna vara att rekommendera, och om man därför skall lämna så stora anslag som möjligt. Allt ifrån första början har jag varit en motståndare till statsbidrag åt dessa övningar. Jag har dock icke på senare tiden yrkat avslag på ett skäligt bidrag, och jag kommer icke att göra det nu heller beträffande det anslag, som redan finns. Jag har dock icke kunnat känna mig övertytygad om nödvändigheten av att i dessa kritiska tider ytterligare öka detta anslag med ett sådant belopp, som här begäres. Det är förhållandet, att om man nu skulle bevilja allt som kunde gå åt till sådana övningar skulle kanske icke en halv miljon räcka. Herr Lindhagen har för sin del förklarat, att han skulle önska till och med en miljon men detta på bekostnad av ett annat anslag, nämligen det militära anslaget. Ja, när vi komma därhän kanske litet var möjligen skulle kunna vara ense med honom under förutsättning att detta anslag återigen icke blir ett nytt militäranslag i sin ordning. Jag tror säkert, att man för sportens skull kan göra över med en halv miljon mera också; men man får väl ändå taga hänsyn till att detta anslag i alla fall icke kan anses vara ett anslag, som kommer alla och en var till nytta och gagn. Nu är det så, att det begärda icke stannar med 100,000 kronor. Det som begäres har redan gått utöver detta anslag. Man har begärt till idrottsplatser, men jag för min del tror, att man i dessa tider borde taga fasta på vad som yttrats av en framstående man, att den, som kan få två strån att

Ang. understödjande av idrotten.
(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

växa, där förut endast ett vuxit, är en samhällets största välgörare. Jag tror, det vore större skäl att handla efter denna regel än att yrka på att de strån, som växa, skola trampas ned på idrottsplatser. Man kan därför icke annat än med hänsyn till tidens förhållanden och de stora krav, som ställas på sådana anslag, vilka måste anses vara av vida större betydelse, ställa sig försiktig och icke gå med på huru mycket som helst, då det i alla fall visat sig att det kunnat under föregående år göras en besparing så att behållning finnes. Jag tror för min del, att man gör klokt i att hålla fast härvid tills vidare, tills man får se i kommande tider, huruvida man har bättre råd och möjligen återigen kan bevilja det större anslaget. Jag är därför övertygad att om riksdagen fattar beslut i enlighet med utskottets förslag skulle icke därmed upprivas, såsom herr Edén yttrade, detta anslag helt och hållet och för alltid utan det kommer nog igen i sinom tid, och man blir då i tillfälle att bedöma detsamma. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Skivarv: Herr talman, mina herrar! Jag vill endast tillkännagiva, att, därest jag deltagit i behandlingen av detta ärende i utskottet, hade jag nödgats ställa mig på samma sida som reservanterna. Det är ju så, att om riksdagen, som under två år anslagit 100,000 kronor, nu med ens skulle draga in detta anslag, detta vore mindre lyckligt. Jag har samma uppfattning som herr Rydén uttalade ifråga om sporten: jag är nämligen en bestämd motståndare mot den överdrift, som rätt ofta gjort sig gällande; och jag tror att många med mig hava den uppfattningen, att idrotten i mångt och mycket gått till överdrift. Men därför är det väl icke säkert, att den behöver göra det för framtiden. Men hur skulle det gestalta sig, om riksdagen nu med ens skulle draga in detta anslag? Huru skulle våra idrottsmän, som äro intresserade av ordentlig idrott, ställa sig? Skulle de sluta med allting? De skulle stå osäkra, huruvida de mera någon gång skulle få något anslag. Då är det bättre att säga ifrån, att vi ämna icke mera bevilja detta anslag. Det är rent spel. Men om vi icke säga så, anser jag det lämpligare att bevilja detta anspråkslösa anslag för nästa år å 37,000 kronor, än att draga in det nu för att till ett kommande år höja detsamma till mycket högre belopp, än det här är fråga om.

Det har här talats så mycket om anslaget till premiering av småbruk. Jag vill säga, att, såsom statsregleringen nu föreligger, läser det nog räcka till både till anslag för premiering av småbruk och till anslag för idrotten. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen till en början propositioner beträffande mom. a) nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i detta moment, 2:o) avslag därå och

bifall i stället till det förslag, som innefattades i mom. a) av den vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Lindhagen under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den under 2:o) upptagna propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, till följd varav och sedan till kontraposition antagits den under 1:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

*Ang. understödjande av idrotten.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren med avslag å statsutskottets hemställan i punkten 185 mom. a) i utskottets förevarande utlåtande nr 8, bifaller det förslag, som innefattas i mom. a) av den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 70 ja, men 102 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Vid härefter av herr talmannen given proposition beträffande mom. b) biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

Punkterna 186—205.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 206, angående övriga ordinarie anslag.

Uti förevarande punkt hemställde utskottet, att samtliga de ordinarie anslag under denna huvudtitel, vilka icke blivit uti utskottets utlåtande särskilt omförmälda, måtte i riksstaten för år 1916 uppföras med oförändrade belopp, dock att i förslagsanslaget till tryckningskostnader finge göras den jämkning, som till jämnande av huvudtitelns slutsumma visade sig erforderlig.

Ang. vissa anslag till nationalmuseet.

Punkten föredrogs, varefter ordet begärdes av

Herr Hage, som yttrade: Under denna punkt förekomma även tre olika ordinarie anslag till Nationalmuseum. Dessa finner man i åttonde huvudtiteln på sidan 19 under rubriken »Museer, nationalmuseet». Där förekommer bl. a. under »oförändrat ordinarie reservationsanslag»: till konstsamlingarnas ökande 15,000 kronor, till konstslöjdsamlingens ökande 4,000 kronor,

Ang. vissa
anslag till
national-
museet.
(Forts.)

till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten 15,000 kronor, tillsammans 34,000 kronor. Det gäller alltså här i allmänhet inköp av konstverk.

För min del skulle jag vilja säga, att det kan dock ifrågasättas, huruvida riksdagen i dessa dagar — då vi återremittera sådana anslag som anslag till jordbruket, och då vi inte kunna ge anslag till arbetarnas studieresor m. m. och då en hel del anslag för produktiva ändamål icke bli beviljade — har skäl att lämna dessa anslag för inköp av konstverk. Jag vill betona, att det här icke är fråga om underhållet eller driften av denna institution, som heter Nationalmuseum. Den kommer naturligtvis, även om dessa anslag avslås, likväl att existera; skillnaden är bara den, att den existerar med de konstsamlingar, som redan finnas, och att inga nya konstsamlingar komma att inköpas under denna ekonomiska depressionstid. Jag har därför tänkt mig, att jag här borde yrka avslag på detta anslag av 34,000 kronor. Det är här inte, skulle jag vilja påstå, några sådana skäl föreliggande, som anfördes, när det gällde anslaget till musiken. Jag kände mig för min del mycket tveksam, även när det gällde den posten, men då kunde åtminstone anföras *det* skälet, att ett indragande av anslaget skulle kunna leda till, att en hel massa människor ställdes arbetslösa och komme i ekonomisk misär. Jag vågar påstå, att de anslag, som här ifrågasättas — de gälla ju anslag till inköp av konstnärers arbeten och till inköp av konstverk i allmänhet — äro sådana anslag, som i allmänhet skulle komma endast sådana personer till godo, som ha uppnått en sådan stadgad ställning, både konstnärligt och ekonomiskt, att jag för min del inte tror, att vi på något sätt behöva anlägga försörjningssynpunkten beträffande detta anslag. För övrigt tycker jag för min del, att i dessa dagar, då det enskilda kapitalet förtjänar så mycket penningar på många håll och på diverse olika sätt, det väl inte skulle vara för mycket begärt, att en eller annan enskild mecenat borde kunna uppstå, utöver de mecenater, vi ha förut, och hjälpa dessa människor, om det verkligen skulle behövas någon hjälp.

Jag vill nu alltså gå till att yrka avslag på detta anslag, 34,000 kronor, men jag hoppas, om jag gör ett sådant yrkande, att jag därför inte måtte bli påklistrad en sådan där etikett, som man oftast blir påklistrad här i kammaren det allra minsta man råkar röra vid anslag till kulturella ändamål. Det är mycket vanligt här i riksdagen, att så fort man rör vid ett kulturellt anslag så heter det genast, att man är en kulturellt lägre stående individ. För min del får jag säga, att jag är villig att rösta för detta anslag under *normala* förhållanden, men här ha andra förhållanden inträtt, som göra att man kan avslå anslaget och likväl anses vara en vän av konsten.

Utgående från dessa synpunkter och då man i övrigt kan påpeka det förhållandet, att åttonde huvudtiteln inte har blivit missgynnad, om man jämför avprutningarna å denna huvud-

titel med de andra huvudtitlarna, vågar jag för min del göra det yrkandet, att den här föreliggande punkten bifalles, dock på det sättet, att efter orden »för år 1916 uppföras med oförändrade belopp» insättes: »Dock med avdrag av 34,000 kronor, upptagna under rubriken 'Anslag till Nationalmuseet', nämligen anslaget till konstsamlingarnas ökande 15,000 kronor, anslaget till konstslöjdsamlingens ökande 4,000 kronor och anslaget till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten 15,000 kronor.» Jag yrkar alltså att anslaget under denna punkt minskas med 34,000 kronor.

*Ang. vissa
anslag till
national-
museet.
(Forts.)*

Härefter anförde

Herr Rydén i Malmö: Det är, såvitt jag kan erinra mig, första gången under min riksdagsmannatid, som på detta sätt yrkande framställes om att indraga ett ordinarie anslag, i fråga om vilket icke någon motion föreligger, utan som ingår i de ordinarie anslag, som omnämnas i slutklämman i utskottets utlåtande rörande vederbörande huvudtitel. Jag kan icke underlåta att här uttala den uppfattningen, att det är en ganska vanskligh sak, att på detta sätt oförmodat fråga uppstår om indragande av anslag som äro upptagna på den ordinarie staten, utan att frågan därom först blivit på grund av motion mera ingående prövad av utskottet. Jag skall emellertid nu icke i någon vidare mån ingå på den konstitutionella sidan av saken, det torde väl numera vara praxis, att sådant går för sig, och det är därför från rent saklig synpunkt jag här uttalar betänkligheter gentemot det förslag, som herr Hage nu framställt.

År 1912 fastställde riksdagen ny ordinarie stat för nationalmuseet, och i denna stat ingick de tre anslag, mot vilka herr Hage nu vänt sig, nämligen anslaget till konstsamlingarnas ökande med 15,000 kronor, till konstslöjdsamlingens ökande med 4,000 kronor och till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten med 15,000 kronor. Innan dessa anslag fastställdes av riksdagen, hade detta ärende undergått en förberedande prövning, och bland annat hade löneregleringskommittén i vanlig ordning yttrat sig över detsamma, och kommittén hade för sin del tillstyrkt, att dessa anslag upptogos i nationalmuseets ordinarie stat.

Vad beträffar användandet av dessa anslag, kan man inhämta närmare upplysningar därom i den kungl. proposition, som i ämnet avgavs vid 1912 års riksdag, och jag vill här omnämna vad det första av dessa anslag skall användas till, nämligen anslaget till konstsamlingarnas ökande. Det heter därom i nämnda kungl. proposition, att detta anslag är avsett för såväl skulptur- och målnings- som handteknings- och gravyrsamlingarnas ökande, och så säges det vidare: »I betraktande av de ständigt stigande prisen på konstmarknaden och i synnerhet med hänsyn till svårigheten att med ett så ringa inköpsanslag kunna förvärva moderna konstverk, särskilt målningar och grafiska blad av bety-

Ang. vissa
anslag till
national-
museet.
(Forts.)

denhet, hade nämnden» — nämligen nationalmuseets nämnd, med vilken sedermera löneregleryskommittén instämde — »ansett nödvändigt, att anslaget bleve höjt till 15,000 kronor», att användas enligt särskilda föreskrifter.

Ifrågavarande anslag liksom även de båda andra här omnämnda fastställdes då av riksdagen 1912. Tillika bestämdes, att dessa anslag skulle vara av reservationsanslags natur, d. v. s. nationalmuseet kunde använda anslagen för inköp, när detta så passade sig, och om det skulle så foga sig, att anslagen icke förbrukades något år i sin helhet, reserverades behållningen till ett följande år, så att man då hade att tillgå så mycket mera medel.

Det måste efter min uppfattning, verka i högsta grad beklämmande, att i en tid som denna, när våra konstnärer sucka under svårigheter, som framför allt de få kända på under den nuvarande världskrisen, här i kammaren yrkande framkommer om indragande av dessa å nationalmuseets ordinarie stat upptagna anslag. Jag har här i min hand en proposition, som i dag är avlämnad här i kammaren, men ännu icke utdelad till oss, och i denna proposition hemställer Kungl. Maj:t att riksdagen för anordnande av ett konstlotteri till understödjande av behövande konstidkare under en tid av högst tre år och mot en säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes, måtte bevilja ett räntefritt lån av statsmedel å 100,000 kronor att av statskontoret utbetalas under förskottstitel. I motiveringen till denna proposition, som sålunda är ett nödrop från Sveriges konstnärer, på grund av de rådande tiderna, börjar herr statsrådet sitt anförande till statsrådsprotokollet med följande ord: »Den rådande krisen har otvivelaktigt bragt en stor del av de svenska konstidkarna i ett synnerligen bekymmersamt läge. Penningknappheten och det ekonomiska osäkerhetstillståndet ha nämligen medfört, att inköp och beställningar av konstverk så gott som alldeles upphört.»

Jag kan för min del icke annat än beklaga, att det är mot en partikamrat jag har att vända mig beträffande ett yrkande som detta, men jag måste här inför kammaren bestämt påyrka, att kammaren ville avslå herr Hages förslag och bifalla utskottets hemställan och, att alltså låta nationalmuseet fortfarande få behålla det förhållandevis lilla anslag, som det nu har för att på en gång hjälpa den svenska konsten och utöka sina samlingar.

I detta yttrande instämde herrar *Branting*, *Tengdahl*, *Nilsson* i *Kristianstad*, *Löwegren* och *Kristensson*.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes av herr Hage, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 206 av utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 147 ja mot 17 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av herr Bengtssons i Kullen motion, nr 93, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för vissa innehavare av kommunala uppdrag att vid skriftväxling i tjänsteärende med statens verk och myndigheter använda tjänstefrimärken och tjänstebrevkort.

Ang. tjänstebrevs rätt för vissa innehavare av kommunala uppdrag.

Uti en inom andra kammaren väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 93, hade herr *Bengtsson* i Kullen föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t ville medgiva kommunalstämmas och kommunalnämnds samt municipalstämmas och municipalnämnds ordförande ävensom fattigvårdsstyrelses och hälsovårdsnämnds ordförande rätt att vid skriftväxling i tjänsteärenden med statens verk och myndigheter begagna tjänstefrimärken och tjänstebrevkort.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon andra kammarens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr *Bengtsson* i Kullen: Herr talman, mina herrar! Såsom av föreliggande utskottsbetänkande framgår, har utskottet avstyrkt den av mig avgivna motion, som vi nu ha att behandla. Jag finner dock för min del utskottets motivering härför synnerligen svag. Det kan väl icke förnekas, utan det ligger rättvisa i, att om staten ålägger vissa institutioner att lämna uppgifter av det ena eller andra slaget, staten åtminstone bör betala porto därför, ty alla dessa statistiska uppgifter, som skickas in, beröra ju mera ett statens intresse än ett kommunernas intresse. Nästan alla, som ha med dylika uppgifter att skaffa, ha även rätt att bruka tjänstefrimärken. Så t. ex. ha häradshövdingar, kronofogdar, häradsskrivare, länsmän, fjärdingsmän,

Ang. tjänstbrevsrätt för vissa innehavare av kommunala uppdrag.
(Forts.)

polisuppsyningsmän samt ordförande i kyrkoråd och skolråd sådan rätt. Ja, även andra, som kunna sägas ligga utanför denna ram, åtnjuta samma rätt, såsom t. ex. centralstyrelsen för Sveriges frivilliga skytteföreningar och skytteförbund, direktionen över folkskolläraernas pensionsinrättning, Svenska bibelsällskapets kommitté, Svenska kyrkans missionsstyrelse, brukspredikanten vid Överums bruk, predikanten vid Rydboholms fabriks-egendom m. fl.

Såsom huvudskäl för sitt avstyrkande av motionen anför utskottet kostnadsfrågan. Men när saken är befogad, får väl icke en ökad kostnad på några tusen kronor utgöra skäl för avslag.

Vidare säger utskottet, att porto i nu ifrågavarande fall kan undvikas genom att försändelserna övrlämnas till fjärdingsmannen. Men förhållandet är ju i vanliga fall det, att kommunalordföranden och fjärdingsmannen bo på ett avstånd av en halv mil eller kanske en mil från varandra. Varför skall det då vara lättare att överlämna försändelserna till fjärdingsmannen än att skicka dem direkt till bestämmelseorten? För min del tror jag det är snarare tvärtom.

Vidare anför utskottet att »den ekonomiska fördel, kommunen skulle vinna säkerligen är så obetydlig, att den icke kan anses motväga den omgång och de nackdelar, som tjänstbrevsrättens utsträckning till ett ytterligare stort antal funktionärer onekligen kan medföra.» Det har jag också mycket svårt att förstå. Det kan väl icke vara värre för här ifrågasatta funktionärer att utkvittera tjänstefrimärken än för en predikant vid Överums bruk.

Vidare anför utskottet såsom skäl för sitt avstyrkande följande: »Motionären inbjuder själv till ett med säkerhet snart framkommande ytterligare krav, då hans motion icke omfattar tjänstbrevsrätt för de kommunala institutioner i städerna, vilka motsvara dem på landet, för vilka han hemställer om denna rättighet.» Jag vill härtill säga, att med städerna är det ett annat förhållande än med landsbygden. I städerna har magistraten eller stadsstyrelsen tjänstefrimärkesrätt ävensom stadsfogden och stadsfiskalen, och de flesta ärenden i städerna gå genom magistraten.

Jag skall be, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till min motion.

Herr von Sneidern: Herr talman! Den ärade motionären har yrkat bifall till sin motion på den grund att han anser, att utskottets utlåtande icke har övertygat honom. Det främsta skäl, som vi anført, är ju, att de kostnader, som åläggas kommunerna för dessa försändelser, icke äro av någon större betydelse, så att de kunna icke spela någon större roll. Detta gäller de statistiska uppgifter, som insändas till de olika ämbetsverken. Motionären anser, att det är en orättvisa att dessa institutioner få inhämta uppgifter av de kommunala förtroendemännen, utan att man lämnar dem till-

fälle att få fritt insända desamma. Det är så, att vi få beräkna att till de uppgifter, som hittills bestritts med kommunala medel, i framtiden mer än nu statshjälp lämnas för att få bort det tryck och den olyckliga ojämnhet, som råder i den kommunala beskattningen. En statshjälp behöves till kommunerna, men samtidigt få vi tänka på att kommunerna och deras förtroendemän ha skyldigheter i motsatt riktning. Vi få icke glömma att fordra av alla och icke minst av kommunernas förtroendemän en samhörighetskänsla, som ålägger dem att fylla sådana uppgifter, som endast de kunna fylla i förhållande till det allmänna. Det är sant, att det är ett mycket stort antal ämbets- och tjänstemän som ha denna tjänstebrevsrätt, men den har hittills icke kommit in på det kommunala området. För min del skulle jag hellre vara för, att man toge upp till debatt frågan, om hela tjänstebrevsrätten är lämplig att bibehålla, än att ytterligare utsträcka densamma. Posten får ju betalt genom staten. Då kan jag fråga, varför man icke i stället skall låta varje institution själv betala denna kostnad liksom övriga expenser i stället för att samla allt på ett större anslag, som utgår på sjätte huvudtiteln. Vi ha sett, hur ofantligt detta ökats på senare år. Det uppgår till en miljon kronor nu, men detta belopp överskrides icke så obetydligt. Vi se vilken ökning i utgifter, som varit under de senaste åren från 1,200,000 kronor till 1,400,000 kronor 1914. Det är en ökning på icke mindre än 200,000 kronor, till en stor del uppkommen på grund av ökningen i kostnaderna för pensionsväsendet. Det är sålunda anledning att se upp, om man tänker gå vidare på denna väg.

Enligt motionen skulle det emellertid bli en fribrevsrätt för icke blott alla statliga ändamål, utan även i fråga om brev till myndigheter i rent kommunala angelägenheter. Vi skulle därigenom komma att bryta en hittills uppehållen princip, den nämligen, att tjänstebrevsrätt icke lämnas för kommunala ändamål. I nu föreslagen utsträckning skulle rätten icke betyda så mycket för den enskilda kommunen, men om man hopplägger summorna för landets cirka 2,500 kommuner blir det dock en summa för staten.

Värre blir likväl en nära liggande konsekvens, den, att rätten utsträcker till all korrespondens i kommunala tjänsteangelägenheter. Även detta har utskottet emellertid sagt, att det kan tänka sig i kommunalt skatteutjämningsyfte, men vill att frågans ekonomiska innebörd dessförinnan undersökes. För egen del vill jag dock säga, att jag icke tror, att på denna väg så värst mycket vinnes i angivna syfte, viktigare områden får man ge sig in på för att härutinnan vinna några värdefulla resultat.

Ser man nu till hur saken i praktiken ställer sig finner man att de olika kommunalordförändarna ha sina särskilda anslag, med vilka de även bestrida postutgifterna. Hur skulle det nu gestalta sig, om man bifölle motionen? Antingen och antagligen skulle dessa anslag icke minskas. Då skulle det bli en särskild dusör, som lämnades till kommunalordförändaren, och jag vet icke, om det är någon särskild anledning för staten att göra detta. Eller också skulle det

Ang. tjänstebrevsrätt för vissa innehavare av kommunala uppdrag.
(Forts.)

Ang. tjänste-
brevsrätt för
vissa inne-
havare av
kommunala
uppdrag.

(Forts.)

bli en minskning och då skulle denna fördel komma kommunen till del, men som jag sade, så är det en obetydlig summa som det gäller.

Vi ha ifrågasatt, som den föregående talaren omnämnde, om det kan vara lämpligt att i så stor utsträckning öka denna tjänstefrimärkesrätt. Vi veta vilken utmärkt kår dessa kommunala förtroendemän utgöra, men det är ett mycket stort antal som med dem skulle komma till och öka möjligheterna till misstag eller missgrepp på detta område, som icke äro så lätta att undvika. Faktiskt äro bestämmelserna om rätten att använda eller icke använda tjänstefrimärken ganska vaga och icke så lätta att iakttaga. Jag har haft tillfälle för några dagar sedan att taga del av protokollen i en rättegång mot en prästman för att han använt tjänstefrimärken då han därtill icke skulle haft rätt. Rättegången var icke anhängiggjord av generalpoststyrelsen. Generalpoststyrelsen har i allmänhet mycket litet intresse av dessa mål; den har icke något ekonomiskt intresse av saken, ty den får ersättning av statsverket. Utan processen var anhängiggjord av justitieombudsmannen på angivelse från orten. Nåväl, den anklagade var i tillfälle att framlägga ett brev, som han erhållit från en vän, en högre ämbetsman i generalpoststyrelsen, vari denne säger, att han antar, att målet icke kommer till stånd, och att i varje fall säkert vore, att det icke skulle leda till någon fällande dom. Emellertid blev både målet anhängiggjort och prästmannen fälld. Som man ser, är det inte så lätt att iakttaga de rätta formerna. Jag har icke sagt att denna synpunkt är avgörande och ekonomiska skäl tala för en tjänstebrevsrätt, men det är en faktor att taga i betraktande och det är det som utskottet menar.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Zander: Herr talman! Utskottet har huvudsakligen lagt sin argumentering för avslag på den ekonomiska sidan av saken. Jag ber emellertid att få peka på även en principiell synpunkt, men den har utskottet icke fäst sig vidare vid än att det refererat till vad Kungl. Maj:t i det fallet sagt. Vi finna det uttryckt så, att Kungl. Maj:t har tydligen sökt upprätthålla den principen att »den sökande institutionen skall uppfylla ett statligt eller allmänt ändamål till skillnad från kommunala eller privata». Det är klart, att man kan tvista om den principen är den rätta för en sak som denna. Jag menar, att det skall icke behöva vara institutioner, som fylla ett statligt ändamål, för att få åtnjuta denna statliga förmån, utan jag anser, att om den sak det gäller fyller ett statligt ändamål, då bör denna förmån införas. Det är uppenbart, att då kommunerna ställas såsom mellanhand mellan statens innevärdare och statens institutioner, de högre ämbetsverken, och sålunda bli avfordrade uppgifter, som gälla statens angelägenheter av vitalaste beskaffenhet, så är det väl en statens angelägenhet, som de utföra, och sålunda böra de komma i åtnjutande av samma förmåner som andra statens institutioner.

Jag skulle kunna peka på åtskilliga sådana förhållanden. Utskottet har självt pekat på en del ämbetsverk, som inhämtar statistiska uppgifter, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och även Konungens befallninghavande i respektive län. Men vad som döljer sig under de av Konungens befallningshavande infordrade uppgifterna, det äger man kanske icke kännedom om. Därunder finnes så ofantligt mycket av den korrespondens, som förekommer mellan folket och ämbetsverken. Det gäller t. ex. en sådan sak, som fastslagits i lagen om hästars och fordons uttagande till krigsbruk. Jag säger detta därför, att jag i den kommunalstämma jag tillhör varit med om att skriva i en sådan sak. Detta är naturligtvis en statsangelägenhet av vitalaste beskaffenhet, men varför skall då jag eller Malma kommun betala de därmed förenade kostnaderna? Jag anser att, då saken gäller ett statsintresse, bör man tillämpa rätten att använda tjänstefrimärke och icke bara då det gäller en statens institution.

Ang. tjänstebrevsrätt för vissa innehavare av kommunala uppdrag.
(Forts.)

Det finnes en del andra saker, som jag skulle kunna hänvisa till och som äro av likartad beskaffenhet. Jag skall dock icke ingå på flera detaljer. Jag har blott velat åskådliggöra, att det i de av motionären avsedda fallen är fråga om att till statens myndigheter insända infordrade uppgifter. Nu säger utskottet här, att »försändelser till socialstyrelsen icke behöva frankeras och till sist att, som förut antytts, utsikter finnas, att denna rätt att avsända ofrankerade försändelser kommer att utsträckas». Det förvånar mig, att utskottet, när det tagit fasta på detta, icke slutat med något positivt yrkande i motionens syfte. Det synes mig, att det varit naturligare, att utskottet yrkat bifall till motionen under hänvisning till att försändelser till en del ämbetsverk ske under en form, som är synnerligen beaktansvärd och värd att rekommendera. Vi finna härav, att det råder skiljaktigheter i tillämpningen av dessa saker och att några bestämda principer icke blivit fastslagna utan att olika principer tillämpas. Jag anser därför, att utskottet bort anföra dessa omständigheter som skäl för att andra kammaren bort besluta en skrivelse i denna sak till Kungl. Maj:t. Vad skall man säga om att statens ämbetsverk på detta sätt använda skilda metoder vid tillämpningen av denna sak? Man kommer därvid in på frågan, huruvida kommunerna skola ha skyldighet att utgöra de kostnader, som äro förenade med insändandet av dylika uppgifter. Är den principen riktig som en del ämbetsverk tillämpa, att statsverket skall bestrida sådana kostnader, då är det väl oriktigt, att, som andra ämbetsverk använda, att lägga sådana kostnader på kommunerna.

Nu säger utskottet, att detta är en sak av ringa ekonomisk betydelse och att man därför icke behöver resonera så mycket därom; ja, man anser det rent av icke vara mödan värt att sysselsätta sig med denna fråga. Jag skulle kunna citera ett uttryck i utskottets motivering, som visar, huru man ringaktat denna sak. Utskottet säger nämligen på ett ställe, att utskottet »saknar anledning att nu yttra sig om lämpligheten av en dylik utvidgning av tjänstebrevsrätten». Vad skall utskottet då yttra sig om, om det icke skall yttra sig om denna sak? Vad är det som hänskjutits till utskottet om icke frågan

Ang tjänste-
brevsrätt för
vissa inne-
havare av
kommunala
uppdrag.
(Forts.)

om tjänstebrevsrätten? Varför saknar då utskottet anledning att yttra sig om denna sak?

Nu säges det, att kostnaderna äro så ringa, att det knappast kan vara mödan värt att vidtaga den omständliga procedur, som skulle bliva en följd av en utvidgad rätt till tjänstefrimärken även till kommunala institutioner, varför man anser det icke behöfligt att bifalla motionen. Men ehuru utskottet anser denna fråga vara i ekonomiskt avseende av ringa betydelse, så pekar dock utskottet på de stora utgifter, som staten har på grund av dessa tjänstefrimärken, och utskottet synes anse, att genom ett bifall till motionen dessa utgifter skulle komma att ökas på ett avsevärt sätt. Gäller det ett ringa värde för kommunerna, så är det väl också ett värde av ringa betydelse för statsverkets vidkommande.

Jag finner sålunda, att utskottet icke alls varit lyckligt varken i sin motivering eller i sin ställning över huvud till denna fråga, och jag anser mig därför föranlåten att yrka bifall till motionen. Med hänvisning till de synpunkter, jag framhållit, vill jag säga, att om man kan medgiva, att det för de enskilda kommunerna icke spelar så stor roll, om denna börda bleve avlyft, att den bör lösas i samband med den stora kommunalskattereformens genomförande, som utskottet synes göra gällande, så anser jag likväl, att från billighetens synpunkt allt talar för att dessa olägenheter bliva hävda. Jag vet flera tillfällen, då jag som kommunalstämмоordförande haft att lämna upplysningar, ansett det vara rent av oriktigt, att jag icke fått debitera statsverket för de utgifter, som detta självt varit orsak till.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Jag erinrar mig ytterligare något, som jag tänkte säga. Det finnes en del gränsfall, som uppenbarligen skulle kunna komma att inträda, om denna tjänstebrevsrätt i någon större grad skulle komma att utnyttjas av kommunala myndigheter, som hade att korrespondera med ämbetsverken i sådana frågor, som kunde anses som statsangelägenheter. Jag erkänner, att sådana gränsfall möjligen skulle kunna uppkomma. Därvid tillåter jag mig påpeka, att en hel del kommunala frågor skola underställas vederbörande myndigheter för att få gällande kraft, och vilka gälla anslag och dylikt möjligen kunna vara av denna beskaffenhet, men jag tror dock, att om kommunalordförandena skulle erhålla den rätt, som vi ifrågasatt, den icke av sådan anledning skulle komma att missbrukas. Och vad missbruken beträffar, som utskottets ordförande trodde skulle komma att utbreda sig, så vill jag säga, att jag tror icke, att de kommunala förtroendemännen ha sämre moralisk karaktär än de ämbets- och tjänstemän, som ha rätt att använda tjänstefrimärken. Jag tror, att våra kommunala förtroendemän i detta avseende stå lika högt som ämbetsmännen och att de icke skulle missbruka denna rätt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Jag finner mig verkligen icke mera övertygad efter den ärade utskottsord-

förändens anförande angående obefogenheten av dessa tjänstefrimärken än jag förut var. Han sade, att dessa frimärken icke spela så stor roll för kommunerna. Då vill jag svara: så mycket mindre för staten. Jag har icke begärt annat än att dessa frimärken skulle få användas vid skriftväxling med statens verk och myndigheter. Jag tycker detta vara något så rimligt, att kammaren borde kunna vara med om min motion.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Winberg: Herr talman! Bara en rättelse med anledning av herr Zanders anförande. Han uppläste följande ord i utskottets utlåtande: »Utskottet saknar anledning att nu yttra sig om lämpligheten av en dylik utvidgning». Härmed syftar emellertid utskottet på vad som står i stycket närmast ovanför, och detta stycke börjar med orden: »Ett bifall till motionen skulle emellertid medföra tjänstebrevsrättens utsträckning även till brevväxling med verk och myndigheter i rent kommunala angelägenheter». Det är *denna* konsekvens av ett bifall till motionen, som utskottet åsyftar, då det säger, att det saknar anledning att nu ingå härpå. Det är sålunda att tala vid sidan av saken, när talaren förmenar, att utskottet icke skulle velat uttala sig om *den* utvidgning av tjänstebrevsrätten, som innefattas i motionärens yrkande.

Jag skall icke förlänga debatten utan ber att få instämma i utskottets yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Efter det herr talman framställt propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Vidare förekom till behandling andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av herr Erikssons i Grängesberg m. fl. motion, nr 163, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av understöd utan fattigvårds karaktär åt barn till ensamma mödrar.

I en inom andra kammaren väckt, till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 163, hade herr Eriksson i Grängesberg m. fl. föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda, i vilken omfattning och under vilka former understöd, som ej hade fattigvårds karaktär, kunde från det allmänna, eller i vissa fall genom det allmännas medverkan, utgå för att tillförsäkra barn till ensamma mödrar tillfredsställande uppehälle och vård, samt för riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang. tjänstebrevsrätt för vissa innehavare av kommunala uppdrag.
(Forts.)

Ang. understöd åt barn till ensamma mödrar.

Ang. understöd
 åt barn till
 ensamma
 mödrar.
 (Forts.)

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr Eriksson i Grängesberg, som anförde: Herr talman! Den fråga, som jag och mina medmotionärer bragt inför kammaren, är synnerligen behjärtansvärd och betydelsefull för de fattiga kvinnorna och framför allt för de små barnen. Utskottet har på ett synnerligen välvilligt sätt uttalat sig om motionens syfte. Utskottet har understrukit betydelsen av den utredning, som vi föreslagit, och anser för sin del, att en sådan utredning bör komma till stånd.

Jag ber att ännu en gång få understryka, huru ytterst viktig den fråga är, som vi pekat på. Den befinner sig i det intimaste samband med en annan fråga, nämligen den om utom äktenskapet födda barns rättsliga ställning. I båda dessa avseenden torde Sverige befinna sig bland de mest efterblivna staterna, och av de nordiska länderna är Sverige härvidlag det mest efterblivna landet. Vi ha i motionen refererat två lagar, som gälla i Danmark. Den ena rör såväl de utom äktenskapet födda barnens ekonomiska förhållanden som deras rättsliga ställning. I Norge har under denna vecka slutgiltigt — som jag tror — antagits en lag, som i detta avseende går synnerligen långt. Tiden medger mig icke att referera den norska lagen, men jag ber få säga, att den berör såväl barnens arvsförhållanden som andra betydelsefulla frågor rörande tillvaratagandet av de utom äktenskapet födda barnens rättsliga ställning och moderns och barnets rätt gent emot barnafadern. I Norge hade man före denna lags tilkomst långt mera rättvisa och tillfredsställande bestämmelser än vi ha, men lagstiftningen har nu ännu mera utsträckt skyddet för mödrar och barn. I Finland utarbetades av lagberedningen en lag, som för ett tiotal år sedan, vill jag minnas, framlades, men särskilda förhållanden där, som vi alla känner, ha gjort, att det varit svårt att få någon som helst lagstiftning genomförd. Den har framlagts för lantdagen upprepade gånger, men jag vet icke, om lantdagen ännu antagit den. Den närmar sig den norska och den danska lagstiftningen på detta område.

Man kan sålunda bestämt säga, att alla de övriga nordiska länderna ha på detta område berett ett bättre skydd för mödrarna än Sverige gjort. Jag skall i detta sammanhang på det livligaste understryka betydelsen av att samhället gör allt som kan göras för att få effektiva bestämmelser, då det gäller de utom äktenskapet födda barnens rättsliga förhållanden. Vi ha framhållit detta i motionen, och påpekat, hurudana förhållandena nu äro i detta avseende i vårt land. Men i samband med de rättsliga förhållandena stå de ekonomiska. Det är icke endast av vikt, att barnen kunna få understöd av fadern och att de få ut detta på det rätta sättet, utan det kräves också, att samhället springer till hjälp genom att förskottera de medel, som den försumlige barnafadern icke lämnat. Och det är just

den frågan vi påtalar i motionen, och där har refererats till den danska lagen. Därutöver ha vi refererat en annan dansk lag, som nu har gällande kraft från den 1 januari 1914, om direkt understöd till änkers barn, som befinna sig i ringa och fattiga omständigheter. Understöd skulle härvidlag lämnas utan fattigvårds karaktär. Just dessa frågor äro, det ber jag få understrika, ytterst betydelsefulla. Det gäller det blivande släktet, det gäller våra efterträdare, och det gäller, hur de, som skola taga arv efter oss, skola fostras; det gäller om de skola kunna få en god uppfostran eller om många av dem måhända skola bliva mindervärdiga medborgare. Ty sådana kunna de bli, om de icke från barnåren få fostran och vård.

Nu har utskottet avstyrkt vår motion. Den är avstyrkt med den motiveringen, att den utredning vi begära redan är igångsatt av dels lagberedningen och dels fattigvårdskommittén. Jag är icke så väl underrättad om vilka åligganden dessa institutioner fått, men jag tror mig veta, att åtminstone officiellt ingen av dessa beredningar fått i uppdrag att utreda, huruvida eller på vad sätt fattiga änkor skola kunna få utan fattigvårds karaktär understöd för sina oförsörjda barn. Det är möjligt, att fattigvårdslagstiftningskommittén tager upp den saken i samband med barnvårdslagens revision i allmänhet, men detta skulle då, såvitt jag förstår, icke ske tillfölje av direkt erhållet uppdrag. Skulle så ändå ske eller uppdrag i den riktningen givas, skulle ingen vara mer tacksam än jag.

I alla fall, då jag nu anser, att denna fråga är så ytterst betydelsefullt, och då jag anser, att det sociala reformarbetet i vårt land så länge lidit av stagnation, och det gäller att icke Sverige på detta område blir efter, kan jag icke finna annat än att det blir en kraftig påstötning till höga vederbörande, regeringen, kommitterade eller vem det vara mände, om andra kammaren nu direkt uttalar sig för motionen. Det uttalande utskottet presterat står icke i strid mot motionens yrkande, och då förefaller det mig, att det vore ett kraftigare uttalande från andra kammarens sida, om andra kammaren ville bifalla motionen. På dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till vår motion.

Häruti instämde herr *Sandler*.

Vidare yttrade:

Herr *Leksell*: Herr talman! Utskottet har under behandlingen av den motion, som nu föreligger till avgörande inför kammaren, uttalat som sin mening, att det är fullt ense med motionärerna, att de ömmande spörsmål, som i motionen äro berörda, böra på allt sätt erkännas och att de böra erhålla den lösning motionärerna önskat. Jag kan då nämna, att motionärerna redan förut ha uttryckt sin tillfredsställelse över det re-

Ang. understöd
ät barn till
ensamma
mödrar.
(Forts.)

Ang understöd
åt barn till
ensamma
mödrar.
(Forts.)

sultat, till vilket utskottet kommit; men nu på sistone i går kväll och senast nu i dag har det kommit fram något, som jag icke tror, att ens motionärerna själva tänkt på förut, och det kan väl ändå icke läggas utskottet till last. Utskottet kan väl icke behandla en sak, som icke är ens framlagd i motionen, det bleve att gå utöver motionens ram. Vad som nu egentligen kommit fram är, att i uttrycket »ensamma mödrar och deras barn» icke skall innefattas »änkor och deras barn». Jag kan icke förstå, hur fattigvårdslagstiftningskommittén eller de vederbörande, som ha denna sak om hand, skola kunna komma förbi »änkor och deras barn», då det är fråga om ensamma mödrar. Äro endast de mödrar ensamma, vars män övergivit dem, gått ifrån dem? Är icke änkan efter en död man lika ensam? Jag kan icke förstå, att det är någon skillnad i detta fall, men det är just vad som kommit fram för motionärerna. Därför ville de ha ett annat beslut i utskottet än vad nu utskottet kommit till, vilket naturligtvis icke kan gå för sig.

Jag känner mig pliktig yrka bifall till det beslut, vartill utskottet kommit, och jag kan försäkra herrarna, att utskottet alldeles säkert var lika ömt sinnat under behandlingen av denna motion för änkor och deras barn som någon i denna kammare, och ett avslagsyrkande kan icke på något sätt tagas till intäkt för, att så icke varit fallet.

Det har sålunda efter det utskottet slutbehandlat detta ärende, kommit fram åtskilligt som icke ens motionärerna, som jag nyss nämnt, berört, och då är det alldeles givet, att utskottet ej heller kunde komma till annat resultat. Då nu emellertid min ärade vän på Dalabänken fått fram sina tankar i debatten, tänker jag i alla fall, att de det vederbör, nämligen fattigvårdslagstiftningskommittén och lagberedningen, verkligen fått, om jag så får uttrycka mig, en påstötning, så att de icke glömma de fattiga änkorna och deras barn, vilket skulle vara sorgligt. Då jag nu icke ytterligare vill förlänga debatten, tager jag mig friheten yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr R ä f: Herr talman! Som den förste ärade talaren sade, ligger det verkligen mycket goda tankar i denna motion. Jag har läst den med omsorg, och den har intresserat mig mycket, men det förhåller sig med dessa tankar så, att det är ganska svårt tyda dem här och där, och jag har icke riktigt vetat, oaktat jag anlitat god hjälp, vad motionären i ett och annat avseende syftar på. Emellertid är det genomgående vackra tankar, som utvecklas, men det gäller också en fråga av en mycket, mycket djupgående beskaffenhet. Den är djupgående såväl i ekonomiskt avseende som också, och måhända icke mindre, i rent sedligt avseende, och därför behöver man verkligen titta mycket väl på denna väv, innan man går att köpa den.

Jag tänker visst icke tala för och yrka rent avslag på idén, som här kommer fram, men jag vill ändå fasta uppmärksamheten på det allvarliga som ligger under allt detta. Beträffande första avdelnin-

gen är kontentan av det hela, att fattiga, ensamma mödrars barn skola ha underhåll av, som det heter, det »allmänna», men vad motionärerna och utskottet här mena med det allmänna, har jag verkligen ej riktigt kunnat fatta, oaktat jag väl forskat därefter, och jag har också sett på vad de rättslärdä säga i fråga om »allmänna medel». Det har i alla fall varit svårt för mig att komma tillrätta därmed. Menar man verkligen statsmedel eller menar man enskilda kommuners medel? Är det så, att varje kommun skall lämna underhåll på sätt här föreslagits, så är det ju en sak för sig, och då blir saken icke så värdig, som om man skulle tänka sig, att staten av statsmedel skulle bestrida underhållet i fråga. Som frågan nu i vårt land ligger beträffande de oäkta barnen — jag tillåter mig begagna det uttryck lagen använder i allmänhet i detta fall — så förhåller det sig i närvarande stund så, att för landsbygden antalet oäkta barn pro mille är knappt hälften så stort som för städerna. Tager jag t. ex. Stockholm, vill jag knappast nämna siffran i det avseendet. Skulle man verkligen tänka sig, att det här skulle bliva en gemensam angelägenhet för hela landet, så finge man tänka sig, hur menligt detta komme att inverka för landsbygden, och det kan väl ändå näppligen vara motionärernas tanke att vilja ordna på sådant sätt till mycket stort förfång för landsbygden. Jag har velat allvarligt betona detta också därför, att jag önskar, att då saken kommer till vederbörande beredningar, i synnerhet då till fattigvårdskommittén, som komma att taga hithörande spörsmål under allvarligt övertvägande, dessa skola tillräckligt tänka på den omständigheten.

Dessutom är det så, att såväl motionen som utskottets utlåtande väsentligen bygga på de danska lagförslagen. I dessa danska lagförslag har jag ej kunnat utläsa, att det är av allmänna medel dessa fattiga oäkta barn skola underhållas. Det är icke av statsmedel utan av kommunalmedel eller också av några amtkassor eller andra kassor. Blir det så även här i fråga om denna sak, ja, à la bonheur, då må det ha sin gång.

Jag vill vidare säga, att i avseende å dessa oäkta barn, om jag får läsa danska lagen som den här refereras, det icke är så, att bidrag icke gives såsom fattigvårdsmedel, utan det är tvärtom så, enligt den text, som här anförts, att till dessa oäkta, fattiga barn eller deras mödrar bidragen lämnas i form av fattigvårdsmedel. Om det t. ex. är så, att modern står där övergiven och fadern icke så att säga är fäld, forskotteras bidraget av fattigvårdsmedel till modern, till dess att fadern hinner bli ådömd ersättning. Bidraget tages alltså ut som fattigvårdsmedel. Är det så, att fadern icke kan fällas utgår fortfarande bidrag av fattigvårdsmedel till modern. Därför förvånar det mig, att man i den danska lagen kunnat få ihop dessa två uttryck, »samhälleligt understöd» och »utan fattigvårds karaktär». Det synes mig som man då här *icke* bygger på den danska lagen.

Beträffande däremot fattiga änkors barn, synes det verkligen av de danska bestämmelserna framgå, att bidrag delvis skall utgå av allmänna eller statsmedel.

Ang. understöd
åt barn till
ensamma
mödrar.
(Forts.)

Ang. understöd
åt barn till
ensamma
mödrar.
(Forts.

Vi känna, hur det är i kommunerna här och där, och vi inse, att kommunen verkligen behöver hålla ett vaket öga på ifrågavarande förhållanden, på det att de icke måtte urarta alltför mycket. Där sitter en kvinna, som har ett, två, tre, fyra, fem barn — jag vet icke, hur långt det kan fortsätta — då skall kommunen icke ha något ekonomiskt intresse härvidlag eller ha något inflytande, så att den kan så att säga hålla tummen på ögat på vederbörande i detta avseende. Jag tror, att det verkar mycket uppfostrande och verkar hindrande på uppkomsten av dessa ledsamma förhållanden, om kommunen verkligen måste öva tillbörlig uppsikt över detta, och det sker bäst genom att kommunen också har ekonomiskt intresse av att bevaka saken i fråga.

Beträffande däremot tanken, att fattiga änkor delvis skulle få hjälp till sina barn av statsmedel, så kan jag icke ha någonting särskilt att erinra mot den, det må nu ordnas på det ena eller andra sättet. I detta fall är det ju ingen människa, som råder för, om modern blivit ensam.

Det är för övrigt en hel massa saker, som återfinnas här i de danska lagarna eller den danska ministerns skrivelse, men som icke återfinnas i motionen, och det förefaller därför — säger jag ännu en gång — när man läser motionen, så konstigt och tillvridet, att man omöjligt kan komma till rätta därmed, om man nämligen förutsätter, att det danska lagförslaget skall ligga till grund. Är det verkligen så, att bestämmelserna skola utarbetas efter dessa danska lagar, i de delar, som här äro refererade — det finns ju möjligen sedan saker fördolda, som jag följaktligen icke kan döma över och som gå i motsatt riktning mot de danska lagarnas bestämmelse — förefaller det mig, att det förslag, som här är fråga om, är mycket beaktansvärt.

Det är klart, att jag endast velat göra detta uttalande till protokollet, för att man må taga saken i allvarligt övervägande, då den sedan till äventyrs vidare provas, och jag har naturligtvis intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Vennerström: Då herr Räf instämde i utskottets yrkande, skall jag icke upptaga hans yttrande till behandling — jag överlämnar detta närmast till motionären. Jag vill dock i anledning av herr Erikssons i Grängesberg anförande, säga några ord. Han riktade den anmärkningen mot utskottets motivering och hemställan, att frågan om de ensamma mödrarnas barn, i detta fall ankornas barn, kanhända icke skulle komma att upptagas av fattigvårdskommittén till behandling.

Nu ha vi, då vi behandlat denna sak, tagit uttrycket »ensamma mödrar» i samma vida omfattning som motionärerna själva, d. v. s. änkor, frånskilda, övergivna hustrur och vidare ogifta mödrar, och enligt de upplysningar, som vi fått från fattigvårdskommittén, skulle denna komma att upptaga frågan om dessa kvinnors barn i hela dess vidd, alltså även frågan om ankornas barn. Enligt dessa upplysningar skall också fattig-

vårdskommittén verkligen komma att upptaga saken till behandling och icke lägga densamma åsido. Då vi hyste den synnerligen *bestämde* uppfattningen, att så skulle komma att ske, har därför utskottet kommit till det yrkande, med vilket det avslutar sin motivering. Hade vi haft någon annan uppfattning, hade säkerligen också utskottets betänkande kommit att se något annorlunda ut.

Vad nu själva saken beträffar, är jag för min egen del och likaså utskottet fullständigt ense med motionärerna i deras synpunkter. Jag tror, att en varmare sympati för en motion säkerligen icke kunnat utläsas ur något betänkande än den, som kan utläsas ur den här motiveringen. För det första behärtar utskottet livligt de i motionen framlagda synpunkterna. För det andra anser utskottet, att åtgärder i motionens syfte böra med det allra snaraste av statsmakterna vidtagas. För det tredje säger sig utskottet ha mycket gärna velat medverka till att få förevarande spörsmål lagt under utredning, och för det fjärde säger utskottet också, att det vill, att vederbörlig hänsyn skall tagas vid utredningen till den danska lagstiftningen, även detta i överensstämmelse med motionärernas yrkande. Då man nu emellertid från motionärernas sida har ansett, att man skulle kunna gagna den här saken på bättre sätt genom att giva fattigvårdskommittén ett bestämt direktiv, alltså ett direkt uppdrag att även syssla med frågan om änkornas barn, är det tämligen uppenbart, att åtminstone jag för min del med min syn på saken icke gärna kan gå emot en sådan hemställan, utan ifall andra kamraren skulle stanna vid ett sådant beslut så, à la bonne heure, har jag intet däremot.

Herr Eriksson i Grängesberg: Endast ett par ord! Det var med verklig tillfredsställelse jag konstaterade herr Råfs sympatiska hållning gent emot det krav, vi här framställt, och jag har begärt ordet endast för att på ett par ställen lämna några kompletterande upplysningar till hans anförande. Vi ha icke i motiveringen till vår motion velat gå in på, hur enligt vårt förmenande en lagstiftning härvidlag bör vara lagd i vårt land, utan vi ha ansett det vara nog framhålla att de danska lagarna, efter vårt sätt att se, borde tjäna som förebild, och då är det klart, att de närmare riktlinjer, som herr Räf förutsatte, naturligtvis icke finnas, eftersom vi endast refererat till de danska lagarna och bilagt dem till motionen, åtminstone i de delar, som beröra denna sak.

Det är emellertid ett uttalande, som herr Räf gjorde, som jag icke kan uraktlåta att säga ett par ord om. Han påpekade, att antalet av de utomäktenskapliga barnen är större i städerna än på landsbygden. Nu är det en sanning med modifikation. Det kan vara olika i skilda städer och på olika platser på landsbygden också. Men efter vårt sätt att se är det delvis en frukt av de nu rådande slappa lagbestämmelserna beträffande de utom äktenskapet födda barnens rättsförhållanden. Om man kan få genomförd en lagstiftning, mot-

*Ang. understöd
åt barn till
ensamma
mödrar.
(Forts.)*

Ang. understöd
ått barn till
ensamma
mödrar.
(Forts.)

svarande den danska och ungefärligen den norska, är det min bestämde uppfattning, att den i avsevärd grad skulle motverka det tillstånd, som både herr Räf och jag klandra. Det är klart, att en lagstiftning, som strängt utkräver bidraget av fadern — utan att han kan slingra sig ifrån det — såsom den danska lagstiftning vi tilllåt oss peka på gör, en sådan lagstiftning skulle kraftigt motverka knytandet av lösliga förbindelser.

Sedan är det frågan om vem som skall betala. Ja, det är en fråga, som man icke alls velat gå in på, men även i det fallet ha vi refererat till de danska lagarna. Dessa bestämma, att när det gäller bidrag till utom äktenskapet födda barn, lämnar samhället detta i förskott. Det skall tagas ut av barnafadern, såvida han har tillgångar och kan anträffas. Är det så, att han icke har tillgångar, betraktas understödet enligt de danska lagarna som fattigvårdsunderstöd, lämnat åt fadern. Men om det är så, att man icke kan finna rätt på fadern, är det åt modern det lämnas som fattigvårdsunderstöd. När det återigen gäller understöd åt änkors barn, så lämnas hälften av kommunen och hälften av staten. Detta ha vi uttryckligen sagt i motionen. Huruvida dessa förhållanden äro tillämpliga i Sverige, ha vi icke heller yttrat oss om. Huvudsaken för oss är, att det skipas större rättvisa ått dessa stackars barn än nu sker.

Jag ber att få yrka bifall till motionen, då jag tror, att ett bifall till densamma skulle kraftigt hävda den opinion, som jag vet finns i andra kammaren.

Herr Winberg instämde häruti.

Herr Kaijser: Herr talman! Jag ber först att få påpeka, som andra talare gjort förut, att utskottet ställt sig mycket välvilligt mot denna motion, men då enligt vad det blivit utskottet bekant, fattigvårdslagstiftningskommittén icke blott ämnar upptaga denna fråga till behandling utan, efter vad det meddelats oss, redan upplagt densamma till behandling, ha vi ansett, att motionen nu icke behövde bifallas. Det jag nu vill särskilt påpeka är, att första kammaren redan förut, enligt vad som blivit bekant, beslutat på samma sätt som utskottet nu föreslagit, och jag ber därför att få föreslå, att även denna kammare bifaller utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Eriksson i Grängesberg, uppsattes, justerades och anslags en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 85 ja mot 60 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Härefter förelåg till avgörande andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, på grund av kammarens återremiss av utskottets utlåtande nr 2, i anledning av herrar Henriksons och Elissons motion, nr 91, samt herr Molins i Dombäcksmark m. fl. motion, nr 169, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt till en fri resa till och från hemorten för till tjänstgöring inkallade värnpliktige och landstormsmän.

Ang. vissa fria resor för värnpliktige och landstormsmän.

I en inom andra kammaren väckt, till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 91, hade herrar *Henrikson* och *Elisson* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville medgiva de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen vore inkallade eller under den pågående krisen komme att bli inkallade till tjänstgöring, rätt under varje inkallelse till en gratisresa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten.

Vidare hade herr *Molin* i Dombäcksmark m. fl. i en likaledes inom andra kammaren väckt och till utskottet remitterad motion, nr 169, hemställt, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville medgiva såväl värnpliktige som landstormsmän, vilka antingen fullgjorde sin värnplikt enligt värnpliktslagens bestämmelser eller jämlikt gällande författningar mobiliserats, rätt under varje inkallelse till en gratisresa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten.

Sedan utskottet i anledning av nämnda motioner avgivit utlåtande, meo kammaren vid ärendets föredragning den 27 nästlidna februari återremitterat detsamma till utskottet för ny behandling, hemställde nu utskottet i förevarande utlåtande, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att Kungl. Maj:t till innevarande riksdag måtte inkomma med förslag i syfte att de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen vore eller bleve inkallade till tjänstgöring, samt de landstormsmän, som enligt 36 § mom. 2 samma lag likaledes vore eller bleve inkallade, måtte, vid erhållen permission, under varje inkallelse er-

Ang vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstormsmän.
(Forts.)

hålla rätt till en fri resa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten, samt

2) att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under vilka villkor värnpliktige, som fullgjorde rekryttjänstgöring, borde erhålla rätt till en fri resa till och från hemorten.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade:

Herr A k e r m a n: Herr talman! Det är ju ett ganska ofta hört tal, att vårt försvar är dyrt i förhållande till sin effekt. Det talet är icke alldeles obefogat. Det kommer icke att bliva fullt så befogat i framtiden, som det nu är, ty när den nya härordningen blir genomförd, komma nog kostnader och effektivitet att stå i ett bättre förhållande till varandra än nu är fallet, men även då kommer nog detta tal att i viss mån ha sitt berättigande. *En* av orsakerna härtill är de stora förmåner, som staten medger de värnpliktiga här i Sverige i jämförelse med vad i det avseendet är fallet i utlandet. Jag ber de herrar ledamöter av kammaren, som snart gå att rösta för vad utskottet här föreslagit, betänka och komma ihåg detta samt välvilligt erinra dem härom, som säga, att vi få så liten försvarseffekt för våra kostnader.

Efter dessa inledningsord skall jag be att något få ingå på utskottets utlåtande. I punkt 1), som ju handlar om sådana värnpliktige, som inkallas till rikets försvar, och om landstormsmän, som erhållit liknande inkallelse, hemställer utskottet om en skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte, att dessa vid erhållen permission skulle under varje inkallelse få rätt till en fri resa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten. Det enda villkor, som utskottet här uppställer är: »vid erhållen permission». Utskottet lägger sålunda, tyckes det, helt och hållet i vederbörande militärbefäls händer att avgöra, huruvida de värnpliktige skola få dylik fri hemresa eller icke. Det kan ju synas, som om en militär icke skulle ha något emot detta, men jag får säga, att just såsom militär befälsperson har jag mycket emot den saken. Redan nu förefinnes det en helt naturlig önskan hos de värnpliktige att få komma hem, och det är ganska svårt för militärbefälet att därvidlag avgöra vad som är berättigat och vad som är oberättigat och framför allt att övertyga de värnpliktige om, att icke alla när som helst kunna få resa.

Nu har man emellertid en viss hållhake i detta avseende därigenom, att de värnpliktiga själva måste kosta på sig resan. Nyttan eller nöjet med resan måste stå i en viss proportion till kostnaderna, för att de skola begära permission och kosta på sig resan. Nu när alla skola få resa fritt, kan man förstå, huru det kommer att se ut på kompaniexpeditionerna. Alla komma givetvis att samlas där och säga: »Nu vilja vi hem!» Av militära skäl kan man emellertid icke ge alla permission på en gång, och beträffande de värnpliktige, som äro inkallade enligt § 28 i värnpliktslagen, och de med dessa jämställda landstormsmännen

komma tyvärr antagligen just de, som mest vore i behov av att få resa hem fritt, att vägras dylik permission, nämligen de värnpliktiga, som blivit förlagda mycket långt hemifrån. En mycket stor del av de värnpliktiga, varom här är fråga, ligga så långt ifrån sina hem, att de egentligen icke ha någon glädje av en kortare permission än sex å sju dagar. Men hela den tid, under vilken dessa värnpliktiga äro i tjänstgöring, uppgår, om man fråndrager utrustnings- och avrustningstiden i hemorten, till knappa 40 dagar, och det blir på denna tid, som man skall söka utportionera den permission på sex å sju dagar, som var och en behöver för att kunna fara hem. De första dagarna vill naturligtvis ingen ha dylik permission, utan det är först när man kommit en tid framåt, som ansökningarna därom börja inkomma. Skulle alla komma i åtnjutande av denna förmån, skulle det leda till, att bortåt hälften eller åtminstone en tredjedel av de värnpliktiga skulle vara samtidigt frånvarande. Detta skulle icke kunna gå för sig, utan då måste Kungl. Maj:t, för att alla skulle få tillfälle till en resa, utsträcka inkallelsens längd, så att längre tid stode till förfogande att fördela permissionen på. Skulle man bibehålla den innevarande inkallelsens längd, komme endast en del av de värnpliktiga, som ha sina hem längst bort, att kunna erhålla permission, och naturligtvis kommer detta att väcka missnöje hos dem, som icke kunnat få någon permission, ty varför skall icke B ha permission, när A har fått. De värnpliktiga åter, som ha sin hemort tämligen nära, kunna få permission, ty de behöva endast ett par, tre dagar för att hinna hem och sköta sina angelägenheter; dessa, vilkas förhållanden äro minst ömmande, komma således i åtnjutande av den förmån, varom här är fråga, medan de övriga antagligen gå miste om densamma, åtminstone kommer den icke alla till del.

Såsom ett skäl, varför denna rättighet nu skulle medgivas de värnpliktiga, har även anförts, att de värnpliktiga, som det här gäller, äro så pass gamla, att de ha familj. Jag vill då meddela, att, såsom även synes av tidningarna, de årsklasser, som nu närmast skola rycka in, äro jämförelsevis unga; åtminstone gäller detta infanteriet, där det nu närmast är fråga om 1911 års klass.

Vidare har ju utskottet självt sagt, att enligt dess mening behöver icke fri hemresa ifrågakomma för de värnpliktige under repetitionsövningarna, då ju dessa övningar icke äro så långa. För en avsevärd del av de värnpliktiga omfatta repetitionsövningarna en tid av 42 dagar, och för de värnpliktiga, som hitintills varit inkallade till tjänstgöring för rikets försvar, har inkallelsens längd uppgått till 45 dagar; skillnaden är således icke stor. Nu må i sanningens intresse sägas att för största delen av de värnpliktige utgör repetitionsövningarnas längd 30 dagar.

Till vad nu sagts kommer, att utskottets förslag i denna punkt i tillämpningen, särskilt om denna skall bliva sådan, att varje värnpliktig får rätt till fri hemresa, medför mycket

*Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstormsmän.
(Forts.)*

Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstormsmän.

(Forts.)

stora kostnader. Det är omöjligt att nu beräkna dessa; då man icke vet, huru många inkallelser det kan bli, och icke heller vet, var trupperna komma att förläggas. Men vi måste komma ihåg; att en icke obetydlig del av de värnpliktiga, som varit inkallade under den senaste tiden, ha legat så långt ifrån sina hemorter, att avståndet uppgått till 100 zoner, vilket motsvarar ett biljettpris enligt militärtaxan av 15 kronor för vardera resan eller 30 kronor fram och tillbaka. Föreläggningarna å dessa platser ha omfattat ett avsevärt antal värnpliktiga, som avlösts av andra var fyrtiofemte dag. Fria hemresor för alla dessa gå till mycket pengar.

Nu säges det: Ja, visserligen torde det även i detta fall vara fråga om rätt avsevärda belopp, men dessa äro dock obetydliga i jämförelse med vad inkallelserna för övrigt kosta. Detta är nog mycket riktigt, men den omständigheten, att en sak kostar mycket, utgör väl ändå icke något skäl att ställa så till, att den kostar ännu mera, och jag skall be utskottet att icke inom armén och andra grenar av statsförvaltningen, som äro dyrbara, sprida den läran, att därför att en sak är dyr, gör det ingenting, om man lägger på litet till.

Till sist vill jag emellertid säga, att jag visst icke missunnar de värnpliktiga att på detta sätt få komma hem fritt, men det gäller huvudsakligen de värnpliktiga, som icke själva kunna bekosta hemresan av den till dem utgående krigsavlöningen. Icke heller vill jag ställa mig avvisande mot, att vissa värnpliktiga finge under inkallelsen resa hem ett par gånger, om det så gällde, men det skulle naturligtvis vara alldeles särskilda omständigheter, som skulle kunna motivera något sådant. Jag kan dock icke finna det vara berättigat, att *alla* värnpliktiga skola ha rätt till fria hemresor. Slutligen tror jag icke, att denna sak bör lösbrytas från det utredningsarbete, som nu pågår angående krigsavlöningen, såväl krigsavlöningen i egentlig bemärkelse — d. v. s. den krigsavlöning, som utgår i krig — som den krigsavlöning, som skall utgå under en sådan neutralitetsvakt, som den vi nu ha. Jag tror därför, att det vore bäst att nu avslå utskottets hemställan i denna punkt, men att ställa sig välvillig gent emot sådana synpunkter, som jag nyss tillåtit mig framhålla, nämligen att de värnpliktiga, jag vill icke säga precis i ömmande fall, men där verkliga behovsskäl föreligga, skulle medgivas fria hemresor, samt att höjning med att framhålla önskvärdheten av, att detta måtte beaktas av de kammarens herrar ledamöter, som sitta i den kommission, vilken har att utreda frågan angående de värnpliktigas krigsavlöning.

Beträffande den andra punkten av utskottets förslag är jag visserligen rätt tveksam, huruvida jag bör gå med på den eller ej, men jag vill dock icke nu ställa mig bestämt avvisande mot den. Jag vill dock stryka under, att det sker under förutsättning av att det noga beaktas, vad utskottet sagt på sidan 4 i sitt betänkande: »Därvid bör givetvis även närmare undersökas, vilka villkor kunna finnas erforderliga

för reseersättningens erhållande, vilka inskränkningar ifråga om väglängd o. d. som kunna införas o. s. v.» Jag tror, att såväl beträffande denna punkt, där det gäller alla värnpliktiga under varje rekryttjänstgöring, som beträffande den första punkten, där det gäller värnpliktiga, som enligt 28 § värnpliktslagen äro inkallade till tjänstgöring, samt med dem jämställda landstormsmän, är det så många omständigheter som spela in, att det bör tagas noga i övervägande under vilka villkor rättighet till fri resa bör medgivas. Den bör under alla förhållanden icke bli beroende uteslutande på av militärbefälet lämnad permission, utan den bör endast medgivas dem, som verkligen äro i behov därav, icke andra.

Herr talman, jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan i punkt 1 och bifall till dess hemställan i punkt 2.

Herr Leksell: Herr talman! Den ärade representanten på Stockholmsbanken betonade allra först, att försvaret blev dyrt, därför att de värnpliktige äro tilldelade för mycket förmåner. Jag skall på grund av den långt framskridna tiden icke giva mig in direkt på det spörsmålet utan endast nämna det inledningsvis.

Vidare säger samme ärade talare, att om det bleve så att de värnpliktige skulle få en fri resa, skulle de naturligtvis komma allesamman och begära permission, det skulle bli en massa framställningar, och expeditionerna skulle bli överfyllda av permissionssökande. Jag tror nog, att det kan vara åtskillig sanning i detta, men har icke befälet i sin makt att neka permission, om det kommer för många, och att ordna det så, att en viss del får permission åt gången, på det att möjlighet skall kunna beredas för litet var som önskar och behöver komma hem att få tillfälle därtill?

Till slut yttrade samme ärade talare något om, att kostnaderna skulle bli så stora. Jag får säga herrarna, att det förvånade mig att höra, huruledes han, som är en långt och högt avancerad militär, verkligen är nationalekonom. Det hade jag icke väntat mig finna på det området. Men det är konstaterat i alla fall.

Utskottet har i princip anslutit sig till den uppfattning, som andra kammarens tredje tillfälliga utskott kom till år 1912 och som då av denna kammare godkändes, nämligen att värnpliktige som fullgöra rekryttjänstgöring böra, då dödsfall eller sjukdomsfall i hemmet eller liknande ömmande omständigheter det påkalla erhålla rätt till en fri hemresa, liksom även då permission för dylik resa eljest erhållits. Det är ju självklart, att de värnpliktige, som ha sin tjänstgöringsort på långt avstånd från hemmet, ha det svårare att komma hem under tjänstgöringstiden än de värnpliktige, som ha sin förläggningssort närmare hemmet. Ja, det kan till och med ställa sig alldeles omöjligt för dessa förstnämnda att kunna få göra ett besök i hemmet på grund av ekonomiska skäl. Då har utskottet tänkt sig, att om det då är ömmande omständigheter, som redan är nämnt, staten skulle kunna bistå dessa värnpliktiga genom att bevilja dem fri hemresa. Det bör enligt min mening — och det har även varit

Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstormsmän.
(Forts.)

Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstormsmän.

(Forts.)

utskottets mening — vara statens plikt att efter sedan riksdagen utsträckt tjänstgöringstiden för de värnpliktige också göra något i vederlag därför, synnerligast som här ej föreligger någon nyhet beträffande permissionsförhållandena. Det beviljas ju permission nu, såvitt jag vet, intill 5 och i vissa fall 7 dagar. Det är mycket möjligt, att jag på den punkten tager fel, och då kan jag ju be att få bli rättad, men tills någon sagt mig, att detta icke är förhållandet, så tror jag vad jag säger i detta fall. Genom den nya härordningens genomförande är det ej allenast så, att tjänstgöringstiden utsträcks, utan den har även blivit förlagd till en sådan tid av året, att en hemresa torde vara mera behöflig nu än förr. Utskottet har funnit, att under dessa omständigheter är det både rätt och klokt, att staten underlättar möjligheten för dessa värnpliktige att, hur lång väg till hemorten de än ha, kunna under sin ledighet göra ett besök i hemmet. Detta gäller nu de värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring.

Vad sedan beträffar de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen inkallas till tjänstgöring liksom även de med dem jämställda enligt 36 § 2 mom. samma lag inkallade landstormsmän, så kan ju här anmärkas, att deras tjänstgöringstid hittills varit ganska kort. Men det finnes skäl, som göra det ifrågasatta medgivandet av en fri resa för dem ännu mer berättigat än ifråga om rekryterna. Dessa förstnämnda äro komna till en högre ålder och torde i de flesta fall vara familjeförsörjare samt till stor del barnafäder och för övrigt med sådana affärsförhållanden och dylikt, att deras närvaro i hemmet är av behovet särskilt starkt påkallat. Utskottet har därför funnit, att denna kategori värnpliktige bör erhålla rätt till samma förmån under enahanda förutsättning som ifrågasatts för de till rekryttjänstgöring inkallade.

Nu är det ju på det sättet med detta utlåtande, att utskottet har där icke slagit fast, att så skall ske som utskottet sagt, utan utskottet har föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t. Där tänker jag, att frågan både ur den ekonomiska och den militära synpunkten skall utredas på ett bättre sätt och kanske på ett effektivare sätt också, än om vi skulle debattera denna sak hela natten. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets utlåtande i båda punkterna.

Herr vice talmannen, som under herr Leksells anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Herr Henrikson, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! I den av mig och herr Elisson avgivna motionen ha vi hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville medgiva de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen äro inkallade eller under den pågående krisen komma att bli inkallade till tjänstgöring, rätt under varje inkallelse till en gratisresa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, som haft denna fråga under behandling, har behandlat den mycket välvilligt, ja så välvilligt,

att den tillstyrker betydligt mera än vad vi i vår motion begärt. Utskottet har nämligen i sammanhang med denna motion behandlat en motion av herr Molin i Dombäcksmark, som avser fria resor även för inkallade landstormsmän och för värnpliktige som fullgöra sin rekryttjänstgöring. Liknande motioner hava flera gånger varit föremål för behandling och bifallits av denna kammare, men ha alltid fallit på första kammarens motstånd. Detta har gjort, att vi icke vågat gå så långt i vår motion som man gjort i den sistnämnda motionen, men då jag emellertid tror, att frågan nu ligger bättre till än vad den gjort hittills, och då utskottet enhälligt tillstyrkt det hela, och då jag även för övrigt anser det rättvist, att också de andra få en fri resa till hemorten, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den förändring utskottets kläm fått efter återremissen till utskottet.

Jag kan icke fullt fatta de farhågor som herr Åkerman givit uttryck åt. På sid. 2 i utlåtandet säger utskottet: »Utskottet kan i princip ansluta sig till den uppfattning, som andra kammarens tredje tillfälliga utskott uttalade år 1912, och som även kammaren godkänt, nämligen att värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, böra, då döds- eller sjukdomsfall i hemmet eller liknande ömmande omständigheter påkalla en hemresa samt även då permission för dylik resa eljest erhållits, få företaga denna resa på statens bekostnad eller åtminstone med genom statens hjälp väsentligt minskade kostnader.» Jag tycker, att denna del av utskottets motivering sammanfaller just med vad herr Åkerman framhöll i sitt anförande. Jag ber, herr talman, som sagt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Jag vill icke beträffande detta spörsmål ingå på någon realdebatt. Jag vill endast här konstatera, att utskottets hemställan går ut på att bereda en del värnpliktiga vissa fria resor, och att utskottets hemställan under den första punkten hänför sig till sådana värnpliktige, som äro inkallade till tjänstgöring enligt 28 § och 36 § värnpliktslagen. Beträffande den saken, så vill jag till en början erinra därom, att då sådan inkallelse började sistlidne augusti månad, fick riksdagen snart nog sig till prövning förelagt ett förslag till krigsavlöningsreglemente. Då det särskilda utskott, som hade att förberedelsevis behandla detta ämne, skulle gå till prövning av detta reglemente, funno vi, att det led av enligt vår mening vissa brister och svagheter, bland annat därutinnan att reglementet icke skilde på verklig krigsavlönning och avlöning som utgår under sådana förhållanden som nu äro för handen, eller då de värnpliktige äro inkallade till neutralitetsvakt. Men med den korta tid som stod oss till buds, och då det var av nöden, att det omedelbart blev fastställda grunder, varefter avlöning kunde utgå, kunde en mera ingående granskning ej medhinnas, utan måste utskottet hemställa om att detta avlöningsreglemente måtte av riksdagen godkännas. Så

Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
kandstormsmän.

(Forts.)

skedde även, men riksdagen beslöt på samma gång att i enlighet med utskottets hemställan ge detta avlöningsreglemente provisorisk karaktär och begärde samtidigt, att Kungl. Maj:t måtte till denna riksdag framlägga nytt förslag till krigsavlöningsreglemente. Det förslaget vänta vi på. Vi veta, att de personer som ha haft sig förelagt att utarbeta detta förslag ha det färdigt, och riksdagen kan när som helst vänta att få det på sitt bord. Vid sådant förhållande synes det mig, att klokheten och försiktigheten bjuda att icke nu i en detaljfråga intaga en viss ståndpunkt, då man ej kan se, hur frågan kommer att ställa sig i sin helhet. Jag ber få säga, att vilken som helst av kammarens ledamöter, som till äventyrs vill ha en ändring av reglementet, när det föreligger, då är i tillfälle att framställa förslag härom. Jag kan sålunda icke komma till någon annan slutsats beträffande första punkten än att instämma i det yrkande, som här framställes av herr Åkerman, ehuru jag gör det på delvis andra grunder. Jag vill som sagt icke ingå alls på realprövning av det nu förevarande spörsmålet, och jag vill ej göra det jämväl ur den synpunkten, att det icke är uteslutet, att det kunde komma att fattas ett beslut i denna kammare och ett annat, då ärendet går till medkammaren, och att detta, på grund av att kamrarna redan på förhand tagit ställning till den föreliggande frågan, kunde föranleda att, då ärendet komme att av annat utskott upptagas till prövning, det måhända bleve svårare att komma till ett för alla parter tillfredsställande resultat.

Beträffande utskottets hemställan i andra punkten kan jag icke frigöra mig från en viss tveksamhet. Denna hänför sig till den omständigheten, att riksdagen för sex månader sedan fastställt grunder för försvarets ordnande. Det är visserligen så, att de grunderna icke komma att bestå för tid och evighet, utan att de givetvis kunna ändras, men det är med en viss tvekan i varje fall jag ser, att riksdagen är den, som skulle taga första steget till ändring av de grunderna, varom man enats, och det innan de börjat tillämpas. Det är en notis i dagens morgontidningar, som framkallat min tveksamhet i detta hänseende. Den notisen varslade om, att Kungl. Maj:t till äventyrs har i sikte att på en viss punkt gå från det beslut, som en gång fattats. Det synes mig, att kammaren bör, såvida icke särdeles starka skäl föreligga, hålla på, att det beslut, som blivit fattat, skall upprätthållas. Jag är icke övertygad om, att det under dessa förhållanden är fullt klokt och välbetänkt, att riksdagen nu så att säga tar första steget. Och denna min tveksamhet gör, att jag även beträffande andra punkten yrkar avslag.

Herr Larsson i Kroken: Herr vice talman, mina herrar! Jag håller före, att det skulle vara välbetänkt av riksdagen att bifalla det föreliggande förslaget. Enligt min mening innebär det en måttlig och rimlig begäran. Överste Åkerman nämnde, att försvaret är dyrt, och det är ju sant, och nu önska vi, att det måtte bli så bra som möjligt — då kanske det icke blir

för dyrt. En sådan här liten uppmuntran, menar jag, skulle bidraga till, att försvarsviljan kanske bleve något bättre.

Det glädde mig, att överste Åkerman yrkade bifall till andra punkten, det vill säga den, som går ut på att det skall beredas möjlighet för de värnpliktige att under rekrytskolan erhålla rätt till en fri resa. Beträffande den korta tjänstgöringstiden får man naturligtvis böja sig för sakkunskapen — det kan ju hända, att det bleve för många på en gång, som ville resa hem. Men det torde icke vara alldeles omöjligt för Kungl. Maj:t, när frågan lägges fram, att ordna denna sak. Och är det icke möjligt med hänsyn till militära skäl, få vi vara nöjda ändå och tacksamma, om en fri resa kan beredas de värnpliktige under rekrytskolan. Det vore ändå något, som de värnpliktige troligen satte mycket värde på. Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstormsmän.
(Forts.)*

Herr Törnkvist: Herr talman, mina herrar! I detta förslag ligger en god portion humanitet mot de mobiliserade och den ingår också i utskottsutlåtandet. Jag begärde närmast ordet i anledning av herr Nilsons i Örebro yttrande, att vi kunde vänta med denna fråga — om jag fattade honom rätt — tills förslaget till krigsavlöningsreglemente föreligger. Jag tror, att vi kunna förutsätta, att då riksdagen eller riksdagen och Kungl. Maj:t tillsammans icke ha tagit initiativ till att bereda denna kategori av befolkningen denna extra förmån, vi icke ha att vänta någon sådan i förslaget till krigsavlöningsreglemente. Det gäller nämligen här resa till hemorten och tillbaka till övningsplatsen under den tid de inkallade ligga på lägerplatsen, och den förmånen avser ju motionen att bereda åt dessa inkallade. Jag kan alltså icke tro, att man har att vänta någon bestämmelse i detta avseende i förslaget till krigsavlöningsreglemente. Att på den grund uppskjuta frågan skulle alltså endast betyda, att man för ögonblicket slipper ifrån den, men man vinner ingenting annat än att man med svepskäl gjort om intet ett försök att behandla dessa inkallade på ett sätt, som säkerligen överensstämmer med deras varmaste önsknings.

Jag vill också samtidigt till överste Åkerman säga, att det ju är sant, att vårt försvar är dyrt, mycket dyrt, men det är väl uppenbart, att man börjar i alldeles galen ända, om man kastar fram ett sådant argument, då det gäller en summa på några hundratusen kronor i en försvarsbudget på hundratalet miljoner. Det är ju uppenbarligen detsamma som att själv vrida nacken av sina egna argument. Här gäller det dock, och jag tror till och med, att det från militärt håll uttalats, blott en relativt blygsam summa, i förhållande till hela mobiliseringskostnaden, och det är väl icke som fristående utgift man skall se denna summa utan som ett led, en del i de stora kostnader för hela mobiliseringen, som staten får vidkännas. Det är således, efter vad jag kan finna, icke några ekonomiska skäl, som dikterat ett av-

Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstoms-
män.
(Forts.)

slagsyrkande, utan skäl av helt annan art, av vilka en del ha kommit fram i kammaren under debatten. Här säges det nämligen, att de, som bo långt borta ifrån övningsplatsen, icke på grund av tidens korthet skulle kunna beredas den förmån, som motionen avser att bereda de inkallade. Ja, det är ju en utomordentlig välvilja, man här söker öva gent emot dessa, som bo långt borta. Men vore det icke någon annan svårighet, som man hade att övervinna, tror jag till och med, att min ärade kamrat i kammaren överste Åkerman skulle kunna övervinna den. Det är väl ändå icke den stora huvudparten av de mobiliserade, som denna invändning gäller, utan en ganska liten del av dem.

Ja, herr talman, jag skall icke upptaga kammarens tid längre i detta spörsmål. Jag har endast här med detta anförande velat erinra om, att det är en åtgärd av humanitet mot de inkallade, som vi här borde vidtaga genom ett bifall till det av utskottet framställda yrkandet, till vilket jag i båda punkterna ber att få hemställa om bifall.

Efter det herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, yttrade:

Herr Hamilton: Jag ber först att få understryka, att de fria resorna icke kunna ifrågakomma med mindre de värnpliktige erhålla permission, och det är tydligt att, därest det skulle vara ur försvarssynpunkt nödvändigt att behålla de värnpliktige vid förlägningsorten, permission icke komme att av befälet beviljas dem, och sålunda har det nu föreliggande spörsmålet icke något att göra med landets försvarskraft.

Vad själva frågan beträffar, synes det mig billigt att lämna de värnpliktige den här föreslagna fria resan. Det gäller ju huvudsakligen de äldre årsklasserna och landstormen, som särskilt inkallas för landets försvar. Det händer ofta, att de inkallade måste huvudstupa utan förberedelse lämna hemmet, och de behöva, när permission kan beviljas, komma hem för att ordna sina angelägenheter. Det synes mig därför vara riktigt, att de kunna erhålla rätt till en fri resa. Från min egen hemort har jag erfarenhet av dessa förhållanden. De värnpliktiges förlägningsort är ju rätt avlägsen från själva hemorten, och det har varit förenat med svårighet för de värnpliktige, även om de erhållit permission, att bekosta sin hemresa.

Herr Nilson i Örebro har framhållit, att spörsmålet är under utredning. Det må så vara, men jag tror icke, att denna utredning pekar åt det håll, som här angivits i utskottets betänkande, och om frågan är under utredning, skadar det icke, att utredningsmännen få klart för sig åtminstone vad andra kammaren i detta spörsmål önskar.

Nu har den förste aktade talaren gjort gällande, att vi av ekonomiska skäl icke böra bifalla förslaget. Ja, det förefaller mig sorgligt att till och med höra ett högre befäl yttra

sig i den riktningen. Jag tror visst, att denna kammare och flertalet av våra valmän, även om skatten skulle ökas något, vilja bereda lättnader för våra söner, då de skola fullgöra sin värnplikt. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. vissa fria resor för värnpliktige och landsstormsmän.

(Forts.)

Med herr Hamilton förenade sig herrar *Rumefors, Nilsson* i Kristianstad och *Lindström*.

Herr von Sneidern: Utskottet har i sitt utlåtande, och dess vice ordförande har i sitt anförande, och så har även herr Henrikson gjort, hänvisat till och åberopat sig på ett utlåtande, som avgivits av denna kammares tredje tillfälliga utskott vid 1912 års riksdag. Då jag även då var ordförande för detta utskott, bär jag i viss mån ansvaret för detta betänkande, vilket ger mig anledning att här säga ett par ord. Utskottet och de ärade talarna säga sig i princip ansluta sig till detta utskottsutlåtande och till det beslut, som då blev andra kammarens. Jag vill då emellertid påvisa, att det nuvarande utskottet icke har utarbetat sina yrkanden i överensstämmelse med kammarens dåvarande beslut. Vad vi då yttrade var, att vi önskade att fria resor skulle beviljas de värnpliktige vid döds- och sjukdomsfall eller liknande ömmande omständigheter, och i detta fall gjordes icke någon skillnad på, huruvida tjänstgöringen var rekryttjänstgöring eller av kortare varaktighet. Men vidare sade vi, att vi önskade, att en dylik fri hemresa skulle beviljas, även om icke dylika ömmande omständigheter föreläge, såsom en ren uppmuntran åt de värnpliktige, som en ren rekreationsresa, i vilket fall den endast skulle beviljas under den långa rekryttiden. På grund härav framställde vi ett yrkande, mera omfattande än det nuvarande utskottet gjort, så att man kunde tänka sig, att mer än en resa kunde komma den värnpliktige till godo. Var detta kammarens ståndpunkt 1912, bör det väl i ännu högre grad vara det i år, då vi fått en så avsevärt mycket längre rekryttjänstgöring. Här kan mycket väl tänkas, att en värnpliktigt fått åtnjuta sin fria resa under julhelgen. Sedermera inträffar kanske ett synnerligen ömmande fall under den långa vintern, och då skulle det icke kunna beviljas honom någon fri resa. Då jag tycker, att detta skulle vara hårt, och då kammaren förut varit med på den ståndpunkt jag angivit, skulle jag vilja föreslå, att den andra punkten i utskottets hemställan gjordes något *vidare*, så att Kungl. Maj:t bleve i tillfälle att vid sin utredning taga hänsyn till de önskemål, som då voro andra kammarens. Jag hemställer därför, att andra punkten får den lydelsen, att »kammaren begär hos Kungl. Maj:t en utredning huruvida och i vad mån värnpliktige, som fullgöra värnplikts-tjänstgöring, böra erhålla rätt till fria resor till och från hemorten». Detta vad beträffar andra punkten.

Vad den första punkten åter beträffar, så skulle man, för att

Ang. vissa fria
resor för värn-
pliktige och
landstormsmän.
(Forts.)

få den i överensstämmelse med andra kammarens beslut av år 1912, i denna punkt införa följande: »att de inkallade måtte i ömmande fall vid erhållen permission vid varje inkallelse erhålla rätt till fria resor på järnväg eller ångbåt till eller från hemorten». Då skulle kammaren komma i överensstämmelse med sitt förut fattade beslut, ty, som sagt, vi hade i dessa ömmande fall icke föreslagit någon inskränkning med avseende på tjänstgöringens längd.

Jag skulle ha yrkat bifall till en sådan förändring, om icke herr Nilson i Örebro kommit med de upplysningar han nyss gjorde, att vi kunna från Kungl. Maj:t när som helst vänta en framställning rörande krigstjänstgöring och ersättning för densamma, och då är kammaren i tillfälle att yrka, vad den i detta ärende anser lämpligt. Under sådana omständigheter kan jag därför i denna punkt, punkt 1, förena mig med herr Akermans avslagsyrkande.

Jag kunde sluta härmed, men jag kan icke underlåta att uttrycka min förvåning över det ekonomiska resonemang, som utskottet för, och som även framställdes senast av herr Törnkvist. Att säga, att ökade kostnader ingenting betyda, när man redan kommit till en sådan höjd beträffande mobiliseringskostnaderna förefaller mig alldeles orimligt. Jag vet icke, vad kostnaderna i detta fall kunna gå upp till. Är det endast fråga om resor i ömmande fall, blir det naturligtvis icke så stora kostnader att man icke kan bära dem, men skulle var och en få rätt till en sådan resa, skulle det bli dubbla inryckningskostnader. Rörande beloppens storlek har jag hört uppgivas att det här gäller per månad vad vi annars då det gäller per år föra dagslånga debatter om, avslå förslagen eller återremittera dem för förnyat övervägande ehuru det är fråga om ändamål, som ligga oss särdeles varmt om hjärtat.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på punkt 1 samt att punkt 2 måtte få den förändrade lydelse jag föreslagit.

Herr Elisson: När herr Akerman i slutet av sitt anförande yttrade, att han för sin del icke förnekade, att det kunde föreligga många ömmande fall, då en gratisresa vore av behovet påkallad, hade jag väntat, att han skulle sluta med att yrka på en utredning i denna fråga. Men han stannade vid rent avslagsyrkande.

Om vi tänka efter, hur det ställde sig vid krigsutbrottet, så minnas vi ju, att det var många, som alldeles oförberett rycktes från hemmet. Bland dem var det säkerligen en stor del, för vilka en hemresa kunde vara behövlig, helst om de blivit förlagda långt från hemmet.

Vad som särskilt åsyftas med motionen är att bereda de värnpliktige, som inkallas enligt 28 § värnpliktslagen, tillfälle

till en fri resa. De bli ofta förlagda på långt avstånd från hemmet, och en resa ställer sig därför ganska dyrbar för dem.

Jag kan sålunda icke finna annat än att det föreligger skäl att gå med på en utredning, helst som ju avsikten är att bereda de mindre bemedlade värnpliktige tillfälle att resa hem en gång, vilket de eljest i många fall ha svårt för att göra. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Ang. vissa fria resor för värnpliktige och landstormsmän.
(Forts.)

Herr von Sneider n: Herr talmannen har för mig påpekat, att mitt yrkande icke rymmes inom motionens ram på grund av att det verkligen i motionen står *en gratisresa*. Detta gör, att jag måste frångå mitt yrkande och yrka bifall till andra punkten, sådan den nu av utskottet är avfattad. Jag tillåter mig emellertid samtidigt uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t, när Kungl. Maj:t tager denna fråga under övervägande, även måtte fästa avseende vid andra kammarens beslut vid 1912 års riksdag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början beträffande punkten 1) propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vid härefter av herr talmannen framställd proposition å de beträffande punkten 2) under överläggningen gjorda, sedermera ej återtagna yrkandena biföll kammaren utskottets i denna punkt gjorda hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle nämnda beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 5.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion om införande i lagen angående sparbanker av viss bestämmelse rörande sparbanks rätt att belåna in-teckning i fastighet.

Ang. sparbanks rätt att belåna in-teckning i fastighet.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 79, vilken för förberedande behandling överlämnats till bankoutskottet, hade herr Johansson i Brånalt hemställt, att riksdagen måtte besluta om införandet av följande tillägg till lagen angående sparbanker av den 29 juli 1892.

Sparbank äger, där den så finner skäligt, rätt att utan borgen belåna in-teckningar i jordbruksfastigheter till fyra femtedelar och i andra fastigheter till tre fjärdedelar av deras taxeringsvärde.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan begärdes ordet av

*Aug. sparbanks
rätt att belåna
inteckning i
fastighet.
(Forts.)*

Herr Johansson i Brånalt, som yttrade: Orsaken varför jag väckt min motion är att Konungens befallningshavandes ombud vid sin kontroll över sparbankernas verksamhet tillämpa vitt skilda uppfattningar i avseende på rätten för sparbankerna att belåna inteckning i fastighet. Det finnes ombud, som anse, att säkerheten icke är tillräcklig, om fastigheterna äro belånade utöver hälften av taxeringsvärdet, medan andra ombud gå med på en belåning ända upp till fulla taxeringsvärdet. Nu har jag genom min motion försökt få fram en generell bestämmelse, som medger rätt för sparbanksstyrelserna att, där de så finna skäligt eller anse, att säkerheten är tillräcklig, bevilja lån mot inteckning till fyra femtedelar utav egendomens taxeringsvärde. Det förhåller sig visst icke så, som bankinspektionen säger, då den förklarar, att »tvekan icke kan råda därom att, även med nu gällande lagbestämmelser, sparbank äger rätt att utan borgen belåna sådana inteckningar, som i motionen beskrivas».

Den olika tolkningen beror enligt mitt förmenande till stor del på innehållet i 12 § sparbankslagen. Atminstone ha Konungens befallningshavandes ombud åberopat denna paragraf, då de utövat kritik mot sparbanksstyrelsen, som belånat inteckningar utöver hälften av taxeringsvärdet. I denna paragraf heter det sålunda: »Lån av sparbanks medel må ej utlämnas mot skuldförbindelse, för vars uppfyllande ledamot eller suppleant i styrelsen eller i sparbanken anställd tjänsteman i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman svarar, utan så är att till säkerhet för lånets fulla belopp ställes pant antingen av statens, allmänna hypoteksbankens eller andra fullgoda obligationer eller av inteckning uti jordbruksfastighet å landet eller fastighet i stad inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet.» De ombud, vilka, som jag nämnde, icke vilja medgiva, att stående lån utlämnas över hälften av taxeringsvärdet, stödjå sin åsikt på den upplästa paragrafen. De anse, att då sparbankslagen stadgar att så stor säkerhet skall presteras, när det gäller borgensförbindelse av ledamot eller tjänsteman i sparbanken, detsamma bör gälla, då ingen borgensförbindelse alls förefinnes.

Denna olika tolkning medför obehag och besvär för många sparbanksstyrelser, och jag är övertygad om, att det skulle vara till nytta, om styrelserna finge sig tilldelad den rätt jag åskat i motionen att, då tillräcklig säkerhet förefinnes, utan att Konungens befallningshavandes ombud behöver ingripa, bevilja lån.

Utskottet har stött sitt avstyrkande utlåtande på bankinspektionens skrivelse, men utskottet har även som något slags förmildrande omständighet anført, att sparbankspenningarna äro så väl placerade, då utskottet säger, att sparbankerna placerat mer än hälften av de av dem förvaltade medlen i lån mot inteckningssäkerhet, och utskottet tillägger, att det icke skulle vara lyckligt, om belåning av inteckningar komme att ytterligare ökas. Det är något, som förvånar mig på det allra högsta. Sparbanksreglementet säger, att endast en tiondedel av insatta medel skola

placeras i lätt realiserbara obligationer, så att de kunna omedelbart lyftas. Och jag är övertygad om, att de pengar, som äro placerade mot inteckning, ha bättre säkerhet än de pengar, som bortlånas mot borgensförbindelse. Därför kan jag icke dela utskottets uppfattning i detta fall.

Utskottet säger vidare, att den av mig föreslagna belåningsgränsen är väl högt tilltagen, då jag satt den vid fyra femtedelar av taxeringsvärdet. Varför har då icke utskottet föreslagit en jämkning i detta fall? Just med hänsyn till detta nu av mig åberopade yttrande i utskottsbetänkandet skall jag tillåta mig att med ändring av mitt i motionen framställda yrkande hemställa, att riksdagen måtte besluta om införande av följande tillägg till lagen angående sparbanker av den 29 juli 1892: Sparbank äger, där den så finner skäligt, rätt att utan borgen belåna inteckningar i jordbruksfastigheter till tre fjärdedelar och i andra fastigheter till två tredjedelar av deras taxeringsvärde.

*Ang. sparbanks
rätt att belåna
inteckning i
fastighet.
(Forts.)*

Vidare anförde:

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Den lätthet med vilken den ärade motionären ändrar sitt yrkande, kan synas göra onödigt att bemöta honom, men jag vill emellertid framdraga ett argument, som icke kommit till synes i utskottets utlåtande. Skulle man fastställa en sådan belåningsgräns, som motionären föreslagit, kunde man icke göra det enbart för jordbruksfastigheter, utan man finge gradera också fastigheter i städerna, som bleve belånade i sparbankerna, och man finge även gradera aktier och andra hypotek, som lämnades som säkerhet för lån. Jag vet icke, om motionären tänkt på något dylikt, han synes endast ha haft blick för det, som ligger honom närmast, nämligen jordbruksfastigheter. De konsekvenser, vartill hans förslag skulle leda, borde eljest avhållit honom från att motionera i den riktning han här gjort. Jag har icke något övrigt att tillägga utöver vad utskottet yttrat. Jag förstår icke, hur motionären kan tänka sig, att hans motion skulle ha lättare framgång därigenom, att han i sista ögonblicket sänker belåningsgränsen. Förslaget blir icke mera framkomligt för det. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Knapasjö: Såvida jag läst sparbankslagen rätt, finnes ingen bestämmelse om hur högt man får belåna inteckning i fastighet utan borgen, och jag skulle beklaga, ifall på grund av andra kammarens beslut i detta fall en ändring av sparbankslagen komme till stånd, så att man därigenom bunde sparbanksstyrelsens rätt att själv bestämma om den säkerhet, som erfordras för utlånade medel. Med bästa vilja finnes ingen möjlighet för taxeringsnämnderna att så rätt och lika överallt taxera jordbruksfastigheterna, som det skulle förutsättas, för att en lånesökande skulle kunna påfordra att ovillkorligen er-

Ang. sparbanks
rätt att belåna
inteckning i
fastighet.

(Forts.)

hålla lån intill en viss andel av taxeringsvärdet. Nu är det också så, att en sparbanks utlåningsområde sträcker sig utöver ett taxeringsområde. Olika taxeringsnämnder värdera ofta på olika sätt, så att om sparbanksstyrelserna skulle bli bundna, såsom här blivit föreslaget, bleve det i många fall ganska svårt. Jag har som ordförande i en sparbanksstyrelse en tioårig erfarenhet på detta område. Det händer ofta, att en styrelse utlånar medel till fulla taxeringsvärdet av en fastighet, men det inträffar också, att styrelsen icke anser sig kunna gå längre än till halva värdet. Under alla omständigheter är det sparbanksstyrelsens plikt att tillse, att den säkerhet, som presteras för dess utlånade medel, är så god, att icke insättarna löpa någon risk. Skulle sparbankslagen ändras på sätt här blivit föreslaget, så att en belåningsgräns sattes vid fyra femtedelar av fastighetsvärdet, eller efter den ändring, som motionären nu föreslagit, tre fjärdedelar av värdet, faller det av sig självt, att den lånesökande allmänheten komme att gent emot sparbanksstyrelserna öva tryck att under alla omständigheter få låna till högsta möjliga belopp, och sparbanksstyrelserna skulle icke på grund av den nya bestämmelsen i sparbankslagen kunna komma ifrån de krav, som av allmänheten sålunda uppställdes.

Huruvida Konungens befallningshavandes ombud i olika landsdelar tillämpa lagen på olika sätt, känner jag icke till. Inom Älvsborgs län förekommer det icke, att Konungens befallningshavandes ombud gör anspråk på att lånemedel skola vara utlämnade inom viss del av fastighetens taxeringsvärde. Ombudet har lika väl som sparbanksstyrelsen att tillse, att i banken insatta medel utlånas mot fullgod säkerhet, och kringskäres styrelsens rätt att i varje fall själv bestämma om, hur stor säkerheten skall vara, leder det enligt mitt sätt att se till stora betänkligheter, och jag kan på grund av detta icke annat än yrka bifall till utskottets avstyrkande hemställan.

Herr *Lingström* instämde häruti.

Herr *Kristensson*: Ja, jag är nog icke ensam om den uppfattningen, att av alla de många underliga motioner, som herr *Johansson* i Brånalt väckt, denna torde vara en av de allra underligaste. Hittills har ju den principen gällt i svensk banklagstiftning, att man så mycket som möjligt skall söka skydda insättarnas medel. Men herr *Johansson* i Brånalt går ut från en rakt motsatt princip. Han har också vänt sig mot bankinspektionens yttrande, där det sägs, att det ifrågasatta stadgandet är obehöfligt, då sparbanksstyrelserna redan nu ha rättighet att, där säkerheten finnes tillräcklig, belåna även till så höga belopp, som herr *Johansson* föreslagit, och dock har han t. o. m. själv i sin motion erkänt, att nu gällande sparbankslag icke lägger något hinder i vägen härför. Jag kan då icke förstå, hur han kan vända sig mot bankinspektionens yttrande.

Han uttalade även, att utskottet såsom en »förmildrande om-

ständighet» anført, hur mycket sparbankerna redan nu ha utlånat mot säkerhet av inteckning i fastighet. Detta har utskottet icke alls anført såsom någon som helst förmildrande omständighet för sitt yrkande. Utskottet har över huvud icke ansett sig behöva anföra några förmildrande omständigheter alls för sin hemställan om avslag.

*Ang. sparbanks
rätt att belåna
inteckning i
fastighet.
(Forts.)*

Herr Johansson klandrade vidare utskottet, för att det icke tagit hänsyn till att han är från knallebygden och således van att pruta, samt önskade, att utskottet skulle ha prutat till ungefär samma siffror, som han själv nu gjort. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra taga hänsyn härtill. När en motionär kommer med ett yrkande i en så pass allvarlig sak som denna, där det gäller så stora belopp och så många människors insatta medel, så borde han väl först ordentligt ha genomtänkt sitt förslag, så att han icke sedan behöfve komma och på så lättvindiga grunder sänka de ifrågasatta siffrorna. Jag tror inte heller, att denna kammare nu kan utan någon vidare utredning taga någon befattning med vad motionären senast föreslagit, utan jag ber, herr talman, att få yrka avslag därå och bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Brånalt: Jag skall icke ingå på något bemötande vare sig i det ena eller andra hänsendet av den siste talarens insinuationer och resonemang rörande mig personligen.

Men jag kan icke uraktlåta att påpeka, att den näst föregående talaren helt och hållet missuppfattat min motions innehåll, då han sade, att i fall den bifölles, så skulle detta innebära ett kringskärande av sparbanksstyrelsernas rätt att bedöma värdet av de fastigheter, som belånats. Jag har icke yrkat på annat än en rätt för styrelserna, icke på någon *skyldighet*, och samma prövningsrätt som de nu ha, skulle de ovedersägligen bibehålla, även om motionen skulle bifallas. Jag har bara velat få ett så att säga generellt förhållande i detta avseende i de olika länen, och jag har framställt detta förslag till följd av de olika sätt, varpå Konungens befallningshavandes ombud tolka dessa lagbestämmelser angående säkerhet för utlämnande av lån.

Om vi göra en liten jämförelse med egnahemslänen, som utlämnas av hushållningssällskapen genom deras egnahemslänenämnder och för vilkas återbetalande till staten de äro fullt ansvariga, så äro dessa länenämnder skyldiga att utlämna lån till fem sjätte-delar av egendomens verkliga värde. Avsikten med detta är att de lånesökande icke skola behöva skaffa någon borgen för de penningmedel de behöva för att skaffa sig en fastighet. Fastighetens värde får dock icke överstiga 8,000 kronor. I så fall får nämligen något egnahemslån icke utlämnas. Vi kunna nu tänka oss en bonde — och många sådana fall ha förekommit — som har ett hemman, värt 15,000 kronor, som han vill dela mellan sina två söner. Då bygges en ny gård, men till följd av denna nybyggnad blir kanske vardera delen värd 10,000 kronor. Då kan alltså icke ens den, som måst bygga den nya gården, få ett egnahemslån med dess lägre

Ang. sparbanks
rätt att belåna
inteckning i
fastighet.
(Forts.)

räntor. Han kan icke heller — så förhåller det sig åtminstone på flera platser — utan borgen få ett sparbankslån till högre belopp än hälften av taxeringsvärdet. När vi nu veta, att då borgen förekommer jämte inteckning, Konungens befallningshavandes ombud betraktar lånet såsom ett amorteringslån på 10 år, så är det lätt att förstå, i vilket svårt läge denne unge man blir försatt, huru svårt han får att placera ett lån på tillfredsställande sätt, hur kanske hans ekonomiska ställning undergräves, måhända för livet.

Nu meddelade herr Anderson i Knapasjö, att i hans trakt Konungens befallningshavandes ombud tillåter inteckning till fulla taxeringsvärdet. Ja, gällde den principen överallt, så skulle jag icke alls ha behövt framkomma med mitt yrkande om ett generellt reglerande av dessa förhållanden. Men då helt andra förhållanden faktiskt äga rum på andra håll, så vore det lyckligt, om en generell bestämmelse i detta avseende för hela landet kunde utfärdas. Jag är övertygad, att det skulle lända till gagn och nytta. Det är också tydligt, att en stor del hemmansägare, vilkas egendomars taxeringsvärde överstiger 8,000 kronor, ja, uppgår ända till 12,000 à 15,000 kronor, likväl med full rätt kunna räknas till de mindre jordbrukarna.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Carlsson i Herrljunga: Vi ha på senare tid fått en institution, som då det gäller bankverksamhet anses sitta inne med stor sakkunskap, nämligen bankinspektionen, och det är väl heller ingen som betvivlar, att så verkligen är fallet. Då utskottet gick att behandla den ifrågavarande motionen, så beslöts därför genast, att man skulle inhämta bankinspektionens utlåtande över densamma. Och såsom det redan påpekats, har bankinspektionen av skäl som också angivits helt och hållet ställt sig på den rena avslagslinjen. Att herr Johansson i Brånalt ondgores över detta och anser sig sitta inne med lika stor, ja, kanske större sakkunskap än bankinspektionen, det får ju stå för hans egen räkning. Men jag hoppas, att litet var i denna kammare förstår, att det är mycket farliga vägar, som herr Johansson vill draga oss in på.

Det är ju så, såsom någon redan anmärkt, att bankpolitiken i närvarande tid går ut på att i största möjliga mån bevaka insättarnas intressen, och det bör ju vara sparbanksstyrelsernas enkla skyldighet att så bedöma den säkerhet de lånsökande prestera, att insättarnas intressen icke på minsta vis äventyras. Vi leva ju i jobberiets tidevarv, och man skulle ju kunna tänka sig, att om riksdagen bifölle denna framställning, det skulle kunna inträffa fall, där personer för att på sina fastigheter få så höga lån som möjligt hos taxeringsmyndigheterna begärde, att fastigheterna skulle taxeras till oskäligt höga belopp. Det är icke gärna möjligt för sparbanksstyrelserna att i varje fall på ort och ställe taga reda på vad fastigheterna kunna vara värda, då de ju, som herr Anderson i Knapasjö redan påpekat, belåna även fastigheter belägna långt utanför den kommun, där de ha sin speciella verksamhet. Jag menar, att insättarnas intressen då skulle

kunna komma att äventyras, ty man kan vara övertygad, att de lånesökande, om en lagbestämmelse sådan som denna komme till stånd, nog skulle hålla styvt på densamma och tolka den så, att de ansåge som sin fullkomliga rätt att få belåna till just det av dem ifrågasatta beloppet.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, samt herr talmannen framställt propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Johansson i Brånalt under överläggningen gjorda yrkandet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag till ändring i visst syfte av 17 kap. handelsbalken; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1916;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 12, i anledning av väckt motion om tullfrihet för avkokt silke, som ej inkommer i smärre, för detaljhandeln lämpade uppläggningar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område från förra militiebostället Älgåräs nr 2 Mellangården i Skaraborgs län;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronans andel i det till soldatroten nr 67 vid Uppvidinge kompani av Kalmar regemente hörande soldattorp i Kronobergs län;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Strängnäs landsförsamling av mark från förra hospitals-hemmanet Stenby nr 1 i Södermanlands län;

Ang. sparbanks
rätt att belåna
inteckning i
fastighet.
(Forts.)

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 20, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reglering genom lagstiftning av ömsesidiga rättigheter och skyldigheter i fall då någon erhållit rätt att taga husbehovsvirke å skog, som äges eller disponeras av annan;

nr 21, i anledning av väckt motion om rätt för jordägare, vilkas fastigheter äro avsöndrade från kronoegendomar, att efter utsynning erhålla behöfligt hägnadsvirke;

nr 22, i anledning av väckt motion om ändring i 33 § väglagen; och

nr 23, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t om inrättande av spannmålslagerhus;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av en av herr Molin i Dombäcksmark väckt motion, nr 154, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för vård och tillsyn åt ännu kvarvarande milstolpar; samt

andra kammaren fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av herr Törnkvists m. fl. motion, nr 161, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av kostnadsfri rättshjälp åt genom olycksfall i arbete skadade arbetare.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jonsson</i> i Gumboda	under 7 dagar fr. o. m. den 18 mars,	
» <i>Jönsson</i> i Slätåker	» 4 » » » 17 »	
» <i>Sjöblom</i>	» 6 » » » 15 »	
» <i>Pålsson</i>	» 3 » » » 15 »	
» <i>Hellberg</i> i Lycksele	» 14 » » » 23 »	
» <i>Berg</i> i Staby	» 3 » » » 15 »	och
» <i>Eriksson</i> i Grängesberg	» 3 » » » 15 »	.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12 på natten.

In fidem
Per Cronvall.